Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [БУ]РЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-һээ гарана | № 192 (16715) | 1984 оной августын 22, среда | Сэн 3 мүнгэн.

[Х]УРА БОРООДО ҺААТАНГҮЙ [Ш]АНАРТАЙ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЕ!

...ИТАЯА ОРУУЛНА

Яруууна нютагуу... ...он харгы дээрэ ...гэжэ тосхон ор... ...һуурин анхандаа ... юм гэлсэдэг. ...э олон айлнууд ...о түб Георгиевка, Онинооорск тос... ...нүүжэ түбхинөө. ...ээлжэ һууһан ...э үрэжэлтэй бай... ...Эндэхи айл бүхэн малда яһала ...э абадаг, зарим... ...дэнь худалдадаг

...даһан буусануу... ...эн хабар үмхир... ...һүргаар, һаднаг болон шулуу ...сэбэрлэжэ, 10 ...ай болохо газа... ...оо юм. Энэ шу... ...ерине дайнай бо... ветеран, комму... ...ионер Петр Ва... ...ородников эмхид... Урдань тэрэ энэ ...хозой түрүүлэг... ...һэн. Хажуудань ...и, унаган нүхэ... дайнай болон ...еран, пенсионер Иванович Бело... ...лсаа. Эдэ хоёр ...о эндэһээ 100 ...э, ниитын мал... ...ка тушаахаблн ...зойнгоо хүтэлбэ...

рине найдуулаа юм. Үрэмдэмэл худагай уһаар хабартаа тэрэ газарые уһалжа, үтэгжүүлгэ оруулжа, ногоо яһала һайнаар ургуулаа.

Тиигээд энэ зунай эхиндэ эдэ хоёр газараа гар хажуураар сабшажа, 300 центнер үбһэ бэлдэжэ һүрилөөд, тэрэнээ хорёолоод, совхоздоо һаяхан тушаагаа. Тиигэжэ тэдэнэр социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор үлүүлэн дүүргэбэ.

Ветерануудай үбһэ хуряалгада совхозой бухгалтериин хүдэлмэришэд туһалалсаа. Энэ хаягдаһан бууса газар һэргээгдэжэ, гектар бүриһөө дунда зэргээр 30 центнер хүрэтэр эрхим шанартай хүхэ хяаг үбһэн ветерануудай ашаар нөөсэлэгдэбэ бшуу.

Мүнөө үедэ тэдэнэр Нарин-Горхоной сабшаланда ошонхой, үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ үргэлжэлһөөр.

Иигэжэ ветеранууд ниитын малда тэжээл бэлэдхэхэ халуун хаһада хамсыгаа шаман хам оролсоод хүлэлнэ. Тиигэжэ эдэнэр оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь дүүргэхэ хэрэгтэ еөһэдынгөө хубита оруулалсажа ябана.

Ж. БАДМАЕВ,
худөө бэшэгшэ.

Репортаж

ОМОГОРХОЛЫЕНЬ ОЙЛГОХООР

— Һахалиин үбһэшэдые эрьехэтнай гү? Мэнэ һаяхан совхозой директор машинаараа үнгэрнэ һэн. Ябаһаар уулзаха байхат,— гэжэ харгыдамнай ушарһан зон хэлээ бэлэй. Үнэхөөрөөшье, удангүй урдамнай машинын тооһо татуулхань харагдаадхёо. Нилээд хуушарһан тэрэ УАЗ-игай харгын далангай ханаебые галалха һамбаанда хажуудань хүрэжэ ерээд байгаабди. Совхозой директор Константин Константинович Лебедев, бидэниие харамсаараа машинаһаа буужа дүтэлөөд:

— Сайнууд байна! Энэ һөөгүүдэй саана Толстихинай звено хүдэлжэ байна. Ошожо харахамнай гү? —гэжэ дурадхаба.

— Эгээл һайн звеногоо эрьенгүй яахабибди. Эдэшни мүнөө түлэг дундаа хүдэлжэ байна ёһотой,— гээд, бидэнтэй суг ябаһан райкомой секретарь Валерий Иннокентьевич Будаев сабшалан тээшээ түрүүлэн алхалаа һэн.

...130 гектар шахуу үргэн ехэ сабшалан дээрэ ажал гээшэ «бусална» даа. Тармуурнуудые урдаа тээһэн, бухал сомодог түхеэрэлгэнүүдые шэрэһэн тракторнууд эжэ эхигүй таршаганалдажа, ута гэгшын шэнэ һүри хараа байса үндылгэжэ байба. Дээрэнь 4 хүнэй айхабтар яаралтайгаар хүдэлхэнь харагдана. Теэд тэдэнэй яараагүйдэньшье аргагүй—үбһэ һүрилдэг машина забда залигүй хүдэлнэ ха юм.

Константин Константинович тармууртай нэгэ трактор тээшэ заажа, хоолойгоо шангадхан:

— Иван Гаврилович өөрөө ябана. Уулзажа хөөрэлдэхэ байгаат, — гэхэ юм.

Сабшалангаа үшөө нэгэ тойрожо ерэхэдээл, бригадир тракторaa зогсоогоо һэн. Холоһоо миһэрһээр, бидэндэ дүтэлжэ ерэхыень харахадаа, тэрэнэй сэдьхэлэй хананги ябаһые тухайлхаар байгдаа.

— Сайн байнат, Иван Гавриловичl Юугээр бидэнээ баясуулхабта?—гэһэн асуудалаар хандахадамнай, урдуур жэрыһэн һүринүүд тээшэ гараараа зангажа харуулаад:

— Мүнөө дээрээ долоон һүритэй болоод байнабди. Наймадахияа соможо дүүргэнтэбэ хэбди. Даалгагдаһан газарaймнай 40 процент тухайнь сабшагдаа. 1800-гаад центнер үбһэн сомогдоод, бэшэниинь сенажда абаашагдаа. Бүхы дээрээ 4 мянган центнер үбһэн абтаа гээшэ, —гэжэ хөөрэбэ. Хөөрэхэ зуураа, тэрэ үе-үе болоод лэ һанаа зобонгёор эрьежэ, бригадынхид тээшээ хараад абана. Теэд тракторнууд үнөөхил хэбээрээ хүнхинэһөөр...

— Бригадынхид тухайгаа хөөрэжэ үгыт. Хэды зон эндэ хүдэлнэбта? — гэһэн асуудалаар бригадирта ханданаб.

— Бүхыдөө арбан гурбан хүмди. Техникэмнай, харана ха юмта, яһала ехэ. Тракторна 2 косилка, 3 тармуур, бухал сомодог 2 түхеэрэлгэ, һүрилдэг машина гэхэ мэтэнүүд. Хүбүүднай хэниинь хэн гэшэгүй, булта һайн хүдэлнэ. Гэр бүлөөрөөшье гараһан зон бии. Георгий Закиров Александр, Геннадий хүбүүдтэеэ, эсэгэ, хүбүүн Чупровтон... Тармууршад — Иннокентий Молчанов, Камиль Фузульянов, Иван Колмаков, тракторна косилка дээрэ хүдэлдэг Андрей Тихонов, Владимир Толстихин, Юрий Федосеев, һүрилэгшэд Георгий Поздняков — эдэнэрнай хуу бүгэдэ бэрхээр хүдэлдэг хүнүүд юм лэ даа. Хэниие онсо шалгарна гэжэрхихэбиб. Бултал оролдоно ха юм.

— Оролдонол даа, яахын аргагүй,—гэжэ Константин Константинович дэмжэхэ зуураа, хүдэлжэ байһан тракторнуудһаа нюдэеэ һалгаангүй шэртэнэ.— Байза, нёдондо танай бригада хэды центнер үбһэ бэлэдхээ гээшэ һэм?..

— Үбһөөр 10 мянган центнер, тиин сенажаар 2 мянгые гээшэ һаабза... Мүнөө жэлэй ногоон бараг һайн, нёдондонойнгоо хэмжээндэ хүрэхэл ёһотойбди. Нёдондо үтэгжүүлгын һайгаар гектарһаа 40-өөд центнер үбһэ хуряагаа бэлэйбди,— гэжэ Иван Гаврилович харюусаад, үшөө асуудал бии гү гэһэншүүгээр бидэниие шарайшалжа хараадхина. Һүүлээрнь баяраа хэлээд, трактор руугаа шумууһан янзаар алхалшаба.

— Олон табые шашангүй, ажалаа хээд лэ ябадаг зон даа,—гэжэ райкомой секретарь хэлээд, бидэн тээшэ эрьежэ, —Харана гүт, бригадынхидынь часы шэнгеэр хүдэлнэ. Багаханшье дэмы зогсоногүйл,— гэхэ юм.

— Бороотой үдэрнүүдтэшье эдэтнай миин һуухагүйл,—гэжэ Константин Константинович хэлэһыень абаһаар дэмжээдхинэ — Ханааб һужаагуудые малтажа, сабшалангаа уһанда абхуулхагүйе оролдодог юм лэ. Звенодонь үнинэй луговодууд бии бшуу...

...Хоёр хүтэлбэрилэгшын баяр, омогорхолые хүсэд ойлгохоор байгаа. Зүбөөр эмхидхэгдэһэн, эршэ түгэлдэр ажалай бусалжа байхые харахадашье урматай ха юм. Эрхим энэ бригадынхидай ажалай арга дүршэлнүүд тухай, саашадаа тэдэниие яажа урмашуулха тухай хөөрэлдэһөөр, тэндэһээ саашалаабди.

Тэрэ үдэр үбһэшэдэй үшөө хэдэн звеное эрьеэбди. Толстихинай звеногойхидһоо холо бэшэхэнэ ажаллажа байһан Н. П. Гаськовой звенодо хүрэхэдэмнай, захараа уһанда абтаһан талмайн үбһые гамтайгаар хуряан абажа байгаа. Хүсэд оньһожоруулагдаагүй гэжэ тоологдодог энэ звеногой гэшүүд тракторна 2 косилкынгаа, 2 тармуурайнгаа, бухал сомодог түхеэрэлгынгээ хүсые гүйсэдөөр хэрэглэн, оролдосотой бэрхээр хүдэлнэ гэжэ элирбэ. Тиихэдэ залуу бригадир М. П. Бурцевай звенодо ошоходомнай, 90 гектарай талмайе дууһан сабшажархёод, унагааһан үбһэеэ түргөөр хатаахые оролдожо, туха сүлөөгүй хүдэлжэ байгаа. Эндэ залуушье һаа, яһала дүршэлтэй болоһон механизаторнууд, Иван, Сергей Зверьковууд, бригадир Михаил Бурцев өөрөө ажалай эрхим дүнгүүдые түйлана.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА.
Хурамхаанай район.

ҮДЭРТЭ—400 ЦЕНТНЕР ҮБҺЭ

...р тосхонһоо хой... ...эн үргэн ехэ нуга ...рэ утаар зэргэ... ...сомогдоһон хэдэн ...д холоһоо элеэр ...үүлэй үедэ хойно ...бариһан наратай ...рнүүдтэ тэдэнэй ...айса олошорбо. ...ал үнэртэй хүхэ ...нэй иигэжэ түр... ...агдажа, ниитын ...э тэжээлэй бата ...һуурин байгуу... ...хада одоол бая...

...вай совхозой за... Виктор Сырен... Даргуевай тол... ...ю үбһэ хуряана. ...хид 230 гектар ...рэһээ 5800 цент... ...ряаха гэһэн дээ... ...н уялга абаһан ...гектар бүхэнһөө ...ээр 25 центнер ...олоно бшуу. Нё... ...луговод энэл уча ...рай 24 центнер ...а, ехэ амжалта

...Сырендоржиевич ...элээ луговодоо ...эһээ урид 12 ...аар ажаллахадаа ... амжалтануудые ...гаа. Тэрэнэй даа ...жал хэрэгтээ үнэн ...һаналаа табижа ...ойлгоһон совхо... ...рилэгшэд ээзгүй

болошоод байһан энэ сабшалан даалгажа үгэһэн юм. Залуу луговод даажа абаһан участогайнгаа үрэжэлые һайжаруулхын тула нилээд оролдолго гаргаа. Минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ ехээр оруулаа. Үбэлдөө саһа тогтоохо ажал хээ. Хабартаа хадын саһанай хайлан урдажа эхилхэлээр, Охор-Шэбэр голой уһые сабшалан тээшэ залажа уһалаа. Энэ хэһэн ажалынь ашаа харюулжа, мүнөө жэлдэ урда жэлнүүдэйхиһээ үшөө үндэр, үдхэн ногоон ургаа.

— Ургуулһанаа эрхим шанартайгаар дууһан хуряажа абаха гээшэ манай мүнөөдэрэй гол зорилго болоно,— гэжэ нүхэр Даргуев хөөрэнэ. —Тээсгэнэй манай нютагаар хура бороон үдэр бүри орожо, ажалыемнай нэгэ хэды һаатуулаа. Тиигэбэшье бидэ наратай сэлмэг час, үдэр бүхэниие хэрэглэн, үбһэеэ һэлижэ, обооргожо байгаад, хатаажа һүрилдэг байгаабди. Һүүлэй үедэ сагай уларил һайжаржа, үбһэ хуряалгаяа түргэдхэхэ арга боломжо олдоо. Звеногоороо бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн, зарим үдэрнүүдтэ 400—500 центнер хүрэтэр үбһэ суглуулжа сомонобди. Энээнэй түлөө би звеногойнгоо гэшүүдтэ тон баяртай байнаб.

Луговод хүбүүнэй звенодо мүнөө бүхыдөө 26 хүн хүдэлнэ. Эдэнэй хахадынь совхозой хүдэлмэришэд, бэшэниинь һурагшад болон студентнэр юм. Звеногой мэдэлдэ МТЗ түхэлэй дүрбэн трактор, үбһэ суглуулан бэлэдхэдэг гурбан агрегат, тракторна нэгэ косилка болон хоёр тармуур ба морин хоёр тармуур үгтэнхэй. Трактористнуудаар дүршэл ехэтэй механизаторнууд — Ленинэй орденто Л-Н. Д. Гыргенов, совхозой ветеран П. С. Алсыев, комсомолшууд Л. Г. Батлаев, Ж. Ж. Имескенов гэгшэд хүдэлнэ. Морин тармуурта һуугшад Б. Саганов, Д. Сыренов гэгшэд бэрхээр хүдэлнэ. Харин совхозой үнинэй хүдэлмэришэд В. С. Алсыев, В. Л. Бодеев түрүүтэй арба гаран залуу хүбүүд үндэр, ута һүринүүдые гараараа сомоно. Звеногой гэшүүдтэ тогоошон Е. Ж. Даргуева амтатай эдеэ шанадаг.

Совхозой үнинэй механизатор П. С. Алсыев тухай эндэ онсо тогтожо хэлэлтэй. Энэ хүн жарандаа дүтэлэнхэй. Тиигэбэшье, тэрэ залуугайнгаа эршэ хүсэ алдаагүй. Ажалай ветеран звенодо үбһэ сабшана. Үглөөнэй эртэнһээ үдэшын харанхы болотор тракторайнь хүнхинөөн, косилкын таршаганаан замханагүй. Үдэрэй нормын ёһоор 7 гектарай орондо 14—15 гектар ногоон унагаагдана.

Август һарын түрүүшын арбан хоногой дүнгүүдэй мэдээгээр, Даргуевай звеногойхид 4000 гаран центнер үбһэ һүрилһэн байгаа. Тиигэжэ тэрэ звеногой хүндэлэлдэ гансашье совхозойнь түб буусада бэшэ, мүн Түнхэнэй районой түб һуурин Хэрэн тосхондо Ажалай Алдар Солын туг үргэгдэнхэй намилзана. Энэ баяр лээрэнь үшөө ехэ баяр боложо, һаяхан нүхэр В. С-Д. Даргуевта Ажалай Алдар Солын III шатын орден барюулагдажа, энгэрыень шэмэглэбэ.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: тракторна косилкашан П. С. Алсыев; шэнэ һүри бодхоогдоно.

ДААБАРЯ ҮЛҮҮЛБЭ

Сагай уларилай тогтуури тай һайн, сэлмэг байһандань онсо шударгыгаар ажаллажа, ехэ үбһэ һайн шанартайгаар бэлэдхэжэ абаһан түрүүшүүл Мухар-Шэбэрэй районой «Авангард» совхоздо олон. Тусхайлан хэлэбэл, Григорий Владимирович Шайдуровай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звеногой үбһэшэд даалгагдаһан 70 гектар сабшалангаа ургасые хамагһаа урид сүм хуряажа абаа.

Зунай эхин болотор хүйтэн байбашье һаань, сабшалангай ургасые эрид дээшэлүүлхын түлөө нилээд оролдолго гаргаһан Григорий Шайдуров гектар бүриһөө дунда зэргээр 20 центнер үбһэ абаа. Александр Каптёровтой хамта хамта даажа абаһан сабшаланһаань 1600 гаран центнер үбһэн хуряагдаа.

В. ШИРДАРМАЕВ.

ТУҺАЛАМЖАНЬ УЛАМ ҮРГЭДЭНЭ

...бага... ...зүгһ... ...метр ... Үдэртөө ...аан бай...

...ихн районой кол... ...дай ажалшад эдэ ниитын адууһа ...тэжээл бэлэдхэ... ...рээ үргэлжэлүүл... ...дүнгөөр эдэнэр ...сабшалангай но... ...жа, тэрэнэйнгээ ...ень хуряахадаа 15,5 мянган цент... ...бэлэдхэһэн байна. ...витаминтай но... ...гаргаха талаар ...мэри ябуулагда... ...л, 293 тонно энэ ...л нөөсэлэгдөө. ...дэ бүхы ажахы ...дералгаяа үргэ... ...жа байна.

...бэлэдхэхэ хэрэгтэ ...едприяти, органи... ...эмхи зургаанууд хубитануудые

оруулжа эхилэнхэй. Энэ шухала кампанида гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүд, һургуулиин үхибүүд олоор хабаадуулагдана.

Колхоз хоорондын лесхозой коллектив (хүтэлбэрилэгшэнь В. Г. Балаганский) энэ жэлдэ ниитын малда 700 центнер һайн шанартай тэжээл нөөсэлхэ гэһэн социалис уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлхын хойноһоо оролдожо байна. Һүүлэй дүнгөөр тус коллектив 400 центнер үбһэ бэлэдхэжэ, түсэбөө хахадлаа. А. К. Неверкеевэй, И. И. Аносовой, П. А. Родионовой, участогай мастер В. Г. Плехановай даадаг звенонууд эршэтэй һайнаар хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэхээр.

Итанцын сельскэ Соведэй харьяата газар дээрэ байһан организаци болон нютагай хүн зон 1300 центнер үбһэ бэлэдхэжэ, «Прибайкалец» колхоздо тушааха даабаритай. Мүнөө эндэ 40 хүн тэжээл нөөсэлэлгэдэ хабаадажа байна. Сельскэ Соведэй хүдэлмэрилэгшэн Е. И. Родионова, фельдшер Н. Г. Красовская, счетовод-кассир Л. Ф. Сахина, киномеханигууд Геннадий, Людмила Черняевууд, пенсионернүүд П. К. Немеров, И. А. Викторова гэгшэд һайнаар хүдэлнэ.

Эдэнэр 70 центнер тэжээл бэлэдхэхэ һаа, тэрэнээ 130 центнерээр үлүүлжэ шадаа. Мүнөө сельскэ Соведэйхид дүн хамта 700 центнер үбһэ хуряажа, колхоздо тушаабал. Эндэхид абаһан уялгаяа августын арбаадаар дүүргэхээр хараална.

Таловкын заводой коллектив 800 центнер тэжээл нөөсэлхэ даабаритай. Һүүлэй дүнгөөр заводой хүдэлмэрилэгшэд 200 центнер үбһэ һүрилөө. Эндэ трактористнууд И. А. Хлескин, С. И. Коркин гэгшэд шалгарна. Тус звеное коммунист И. Н. Леонов хүтэлбэрилдэг юм.

П. ХАЛТАНОВ,
худөө бэшэгшэ.

САГ ХҮЛЕЭХЭГҮЙ...

Мүнөө хаа хаанагүй тэжээл бэлэдхэхэ саг амжалтатайгаар ябажа байна. Уланай колхоздо энэ жэлдэ ногооной муу бэшэ ургаса хуряагдана. Эндэхи зарим үбһэшэд түсэбтэ даабаринуудайнгаа тэн хахадые дүүргээд байна. Зүгөөр һүүлэй үедэ ороһон хура бороон тэжээл бэлэдхэлгые ажахы дотор һаатуулна. Хэды тиигэбэшье һаань, колхозойхид ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхэ тэжээл али бүхы аргаараа оролдожо суглуулна. Иигэжэ ажахы дотор набшаһата мүшэр бэлэдхэгдээд, сенаж дарагдажа эхилээ.

Һаяшаг бидэ Уланай колхоздо ерэжэ, эндэ сенажай хэр зэргээр хэгдэжэ байһые харабабди. Лугшахаанай һаалиин комплексын хажууда хоёр траншей бэлэн болгогдонхой. Манай эндэ ерэхэдэ, сенаж хэдэг траншей соо «ДТ-75» түхэл трактор зогсожо байгаа бэлэй. Энэ трактораар Мүнхэ Цыренов сенаж дарана. Тэрээнтэй хамта Нима Очирович Дампилов, Дарма Тыхеевич Найданов гэгшэд ажаллана. Эдэ хоёр тракторнуудай тэргэһээ буулгагдаһан хэршэгдэһэн ногоо хүндэ тракторта дарахыень тараажа үгэнэд.

— Сенаж даралгые һая, дүрбэн хоногой саада тээ эхилээбди. Мүнөө 234 тонно сенаж траншейдэ дарагдаад байна. Энэмнай трактoрай 117 тэргээр асарагдаһан болоно, — гэжэ Н. А. Дампилов манда ойлгуулна.

Тэрэ хоёр траншей соо 2000 тонно сенаж дарагдахаар хараалагдана. Сенаж даралгын эндэ иимээр ябуулагдажа байбал, эдэ траншейнүүдэй хэзээ дүүргэгдэхэнь мэдэгдэнэгүй.

— Сенаж болгогдохо ногоон дүрбэн трактораар зөөгдэнэ. Үшөө хоёр трактор бии, — гэжэ тракторист Мүнхэ Цыренов манда тайлбарилна.

Сенаж үшөө Бүтүү гэжэ газарта дарагдана. Энэнь һаалиин комплексһоо 5 километрэй зайда оршодог. Эндэ силос хуряадаг «Вихрь-1,8» гэһэн комбайнуудые шэрэһэн хоёр агрегат хүдэлнэ.

Дүршэл шадабари ехэтэй механизаторнууд Дарма Черных Сергей Дондупов хоёр агрегадые хүдэлгэнэ. Уланай дунда һургуулиин 9-дэхи классай Олег Базаров, Миша Ямадеев гэгшэд туһална. Тэдэнэр тракторай тэргэнүүд дээрэ агрегадай гаргаһан тэжээл тараан гэшхэнэ.

Энэ агрегадые холоһоо харахада, ямаршьеб даа юрэ бусын поезд шэнги. Силос хуряадаг комбайниие гэнжэмөөртэй трактор шэрэнэ. Комбайнайнь хойноһоо тракторай тэргэ шагтагалаатай. Энэ тэргын хэршэгдэһэн ногоогоор дүүрэхэтэй сасуу тэрэниие комбайнһаа һалгаагаад, орондонь хооһон тэргэ шагтагалагдана.

— Хабартаа энэ поли дээрэ ешмээн таригдаһан юм. Ургасань тиимэшье һайн бэшэ. Хэршэгдэһэн тэжээлые траншейдэ мүнөө табан трактораар зөөнэбди. Эндэ трактористнууд Георгий Запалаев, Владимир Очиров, Виктор Бубеев, Даши Санжиев, Бато-Далай Цыдыпов гэгшэд яһала оролдон хүдэлнэ. Зүгөөр тракторай тэргэнүүд дуталдана. Энээн дээрэһээ агрегадууд зогсохо баатай болоно. Хажуугаарнь комбайнууднай эбдэрхэеэ һанана. Илангаяа ургаса хэршэдэг хутаганууд түргэн һалана. Теэд иимэ хутагануудые олохонь бэрхэтэй байдаг. Заримдаа тэдэниие ондоо ажахынуудаар бэдэрхэ ушар гарана. «Сельхозтехникэдэмнай» иимэ хутаганууд үгы юм гээбы, —гэжэ Дарма Черных хөөрэнэ.

—Тракторнуудыемнай тоһо, түлишөөр хангажа байха тусхай автомашина бии аад, һаянай энээгүүр харагданагүй, —гэжэ трактористнуудай нэгэн хэлэнэ.

Саашань трактористнуудай түсэб, уялгануудаар, халаанай даабаринуудаар һониирхобобди. Тиихэдэмнай тэдэнэр халаанай туршада хэды шэнээн ажал бүтээхэ байһанаашье, хэды түхэриг абахаяашье мэдэхэгүй байгаа һэн.

— Гурбан хоногой саана бидэниие үбһэ хуряалга дээрэһээ асараа һэн. Тиигэжэ сенаж даралгаяа һая эхилбэ гээшэбди. Зүгөөр трактoрай тэргэнүүд дутажа, урагша ябуулнагүй. Хэрбээ тэргэнүүдэй дуталдаагүй, комбайнуудай һайнаар ябуулагдаа һаа, халаанай туршада нэгэ агрегадаар 40 тонно сенаж даража болохол байна, —гэжэ Дарма Черных нэмэнэ.

Хэнэйшье мэдэхээр, нэгэ траншейн сенаж 4—5 хоногой туршада дүүргэгдэхэдэе, шанарынь һайн байдаг гээшэ ааб даа. Эдэ мэтэһээ тобшолол хэхэдэ, уланайхид сенаж дараха технологиёо һайнаар баримтална гүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй болоно.

Г. РИНЧИНО.
Баргажанай район.

АРАДАЙ ЁҺО ЗАНШАЛЫЕ САХИХА

Россин олон мянган арадай уран бэлигтэн эртэ урдын уран һайханай бүтээлнүүдые, урлалнуудые гамтайгаар сахин хамгаалжа, улам арьбадхажа ябадаг гээшэ. Эдэ бүгэдэ арадай онсо өөрсэ бэлиг шадабарииe харуулдаг, искусство түлөөлдэг байһаараа дэлхэй дээрэ суурханхай.

РСФСР-эй нютагай промышленностиин 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан августын 20-до Москвада, Союзуудай байшангай Колонно зал соо болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Б. И. Воротников, КПСС ЦК-гай секретарь И. В. Капитонов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо И. В. Архипов, хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл болон новаторнууд, ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэд президиумдэ һууга.

РСФСР-эй нютагай промышленностиин министр В. К. Успенский элидхэл хэбэ. Эгээлэй юрын гар үйлэдбэриин үндэһэ һуури дээрэ байгуулагдаһан республикын нютагай промышленность арадай ажахын комплексын шухала шата болоо һэн гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Тус һалбари үргэн хэрэглэлэй эд бараагаар хүн зониие хангалгада горитой ехэ хубитаяа оруулдаг, һалбариин олон зуугаад мянган ажалшад жэлдээ 6,5 миллиард түхэригэй продукци гаргадаг юм.

Республикын нютагай промышленностиие саашаданъ хүгжөөхэ программада үндэһэлэн үйлэдбэриин хэмжээе нилээд үргэдхэхөөр, эд бараанай ассортиментые олошоруулхаар, шанарыень һайжаруулхаар, нютагай элдэб түхэлэй түүхэй эдүүдые, үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдые бүри гүйсэд хэрэглэхээр хараалагдана.

Манай һалбариин ажалшад бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсээ, дүй дүршэлөө, хүдэлмэреэ саашадань нарижуулан һайжаруулхын, энэ жэлэй ба бүхы табан жэлэй ехэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула элсүүлхэ юм гэжэ баярай суглаанда хабаадагшад найдуулба.

(ТАСС).

УЛААН-БААТАРТА БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Халхын-Гол дээрэ япон эзэрхэг түримхэйшүүлые совет болон монгол сэрэгүүдэй һамна бута сохижо, илалта туйлаһаар 45 жэлэй ойдо зорюулагдажа, МНР-эй ниислэл хотын партийна, гүрэнэй ба ниитын эмхинүүдэй, ажалшадай болон зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түлөөлэгшэдэй баярай суглаан августын 20-до энээ болобо. МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунх, парти болон гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэд, совет делегациин гэшүүд тэрээндэ хабаадаһан байгаа.

МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Б. Дэжид элидхэл хэбэ. Халхын-Гол дээрэ түйлагдаһан түүхэтэ илалта монгол-совет хани барисаанай эбдэршэгүй бата бэхи байһые элирхэйлэн харуулһан, империалис эзэрхэг түримхэйшүүлдэ ехэ һургаал болоһон байгаа гэжэ тэрэ хэлэбэ. МНР-эй гүрэнэй бэеэ лааһан байдалые бэхижүүлжэ, Халхын-Гол дээрэ түйлагдаһан илалта тэрэнэй газар дайдын бүрин бүтэн байлгые хангаһан, оронойнь уласхоорондын нэрэ хүндые дээшэлүүлһэн түүхэтэй.

Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай, түрүү үзэлтэй хүсэнүүдэй эб найрамдалта политикын, эсэшэ сусашагүй хүсэлэл оролдолгонуудай ашаар хүн түрэлтэн 40-өөд жэлэй турша соо дэлхэйн дайнай аюулые үзэнгүй, амгалан тайбанаар ажаһууна гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Гэбэшье мүнөө эзэрхэг түримхэй империалис бүлэгөөрхид дэлхэйн арадуудта аюул тохёолдуулжа байна. Иимэ байдалда һэримжэтэй хёрхо байха хэрэгтэй.

* * *

Дурасхаалта һайндэртэй дашарамдуулан, энэ үдэр В. И. Ленинэй памятнигай, Д. Сүхэ-Баатар болон Х. Чойбалсанай бунханай, Зайсан хада дээрэ совет сэрэгшэдтэ бодхоогдоһон хүшөөгэй, Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуковай памятнигай дэргэдэ венокууд табигдаһан байгаа. МНР-эй партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд, Монголой сэрэгэй элитэ ехэ начальнигууд, Халхын Гол дээрэ болоһон байлдаануудай ветеранууд энэ ёһололдо хабаадаба.

СПОРТЫН ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ УУЛЗАЛГА

«Хани барисаан» гэжэ уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадажа байһан социалис оронуудай спортын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд Москвада уулзаба. Дэлхэйн спортивна хүдэлөөнэй, уласхоорондын спортын нэгэдэлнүүд болон федерацинуудтай тэрэнэй холбооной, социалис оронуудай спортын эмхинүүдэй хоорондохи харилсаае бэхижүүлгын зарим асуудалнууд тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Уласхоорондын спортын ба олимпийскэ хүдэлөөнэй нэгэдэлэй, тэрэниие демократизациин, арюун сэбэр байлгын түлөө саашадаашье залан сэхээр тэмсэхэ шухала гэжэ уулзалгада хабаадагшад нэгэн дуугаар мэдүүлбэд.

(ТАСС).

ХЭБЛЭЛ ТАРААГШАДАЙ ЗҮБЛӨӨН

Байгша оной августын 1-һээ 1985 оной газетэ болон журналнуудта захил абалга эхилбэ. Энэ политическэ ехэ удха шанартай хэрэгтэ зорюулан, КПСС-эй Загарайн райком ажахынуудай парткомуудай секретарьнарай, ниитын хэблэл тараагшадай зүблөө һаяхан үнгэргэбэ.

Тус семинар дээрэ республиканска «Союзпечать» агентствын ахалагша инструктор Г. А. Орлов, КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитациин таһагай инструктор Т. Д. Гурова, районой «Союзпечать» агентствын начальник Е. П. Шурыгина, «Правда Бурятии» газетын бэшэгэй таһагай корреспондент Л. А. Занданова, «Молодежь Бурятии» газетын пропаганда ба агитациин таһагые даагша В. Б. Дабаин, «Буряад үнэн» газетын совет байгуулалтын таһагые даагша С. Д. Очиров гэгшэд зүблөөндэ хабаадагшадай урда тобшо мэдээсэлнүүдые хэһэн байна.

КПСС-эй райкомой секретарь Э. З. Долхонова тус зүблөөндэ хабаадажа үгэ хэлэбэ.

Зүблөөн дээрэ районой ниитын эдэбхитэй хэблэл тараагшадта КПСС-эй райкомой Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

ЭМХИТЭЙГЭЭР, ҮНДЭР ХЭМЖЭЭНДЭ ҮНГЭРГЭХЭ

Профсоюзай бүхы шатын организацинууд хүтэлбэрилхэ эрхэ түлөөлэгшын дүүрэхэ байһан ушарһаа уламжалан, ВЦСПС-эй Президиум СССР-эй профсоюзуудай Уставай үндэһөөр эдэ организацинуудта тоосоо ба һунгалта үнгэргэхэ тухай тогтоол абаһан байна. Тодорхойлоһоноор болзорой ёһоор энэ жэлэй август—октябрь һарануудай турш бүлэгүүдтэ, бюро болон цехоэ организацинуудта тоосоото һунгалтын суглаанууд болохо дүүрэхэ ёһотой. Энэл үедэ профкомуудай хэлшэд ба профкомуудта тоосоо һунгалгаа юм. Тиихэдэ профсоюзай райкомууд, горкомууд болон обкомууд октябрь—декабрь һарануудай туршада тоосоо үедэ ябуулһан хүдэлмэрии тухай элидхэхэ байна бшуу.

Республикын профсоюзуудай хоорондын XVII конференци 1985 оной январь һарада зарлаха гэһэн тогтоол облпрофсоведэй һая болоһон пленум шиидхэбэри абаба.

Олонниитын энэ ехэ организацида үнгэргэгдэхэ тоосоон ба һунгалта хадаа совет общественэй ажабайдалдахи тусгаар шэнжэтэй үйлэ хэрэг болоно. Профсоюзай организацинуудта үнгэргэгдэхэ тоосоон болон һунгалта тухай асуудалые КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ зүбшэһэн ушар хадаа профсоюзай үүргые саашадань улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ сэг ургалжан анхарал хандуулжа байгаа гэршэ болоно.

Тиимэ байгаалэгүйдөө ергагүй. Профсоюзууд хадаа өөһэдынгөө эгнээдэ ажалша хүнүүдэй диилэнхи олонхиые жагсаадаг эгээл томо ниитын эмхи бшуу. Баримта болгон хэлэхэдэ, манай областиин организацинууд 434,7 мянга шахуу гэшүүдтэй болоод байна. Байгша оной июлиин 1-нэй байдалаар республикэ дотор 2990 эхин организацинууд хүдэлжэ байгаа. Нёдондоной энэ үеһөө хойшо 78 организацияар олон болоно. Тиихэдэ цехоэ 2188 организаци, 7168 бүлэг эмхидхэгдэнхэй.

Эдэнэрэй дунда ниитэ-эмхилэлэй хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулдаг, социалис мүрысөө шадамараар хүтэлбэрилдэг, хүн зоной ажаһуудалай, энхэ элүүрэй, амаралтын түлөө анхаралаа тон ханалгатайгаар хандуулдаг профсоюзай организацинууд олон гээшэ. Зэдын вольфрам-молибденэй, нарин сэмбын комбинадуудай, Шэнэ-Бряанэй заводой, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын, Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Хэжэнгын «50 лет Октября», Улаан-Үдын районой «Пригородный» совхозуудай болон бусад олоной эдэбхитэй ажал ябуулга үндэр сэгнэлтэдэ хүртэнэ. Зүгөөр эдэһэн шэнги байдалтай хүдэлдэгүй организацинуудай үшөөл бии байһанииень гэмшэлтэй.

Гэхэ зуура партиин халуун эгнэгэ найдабаридань харюу болгон, тоосоото һунгалтын суглаанууд, конференцинууд хадаа түбхын түрүүндэ 1984 оной, мүн бүхы табан жэлэй түсэбтэ даабарине, социалис уялгануудые заатагүй дүүргэхэ, үйлэдбэриие саашадань хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ асуудалнууд үргэнөөр зүбшэгдэхэ зэргэтэй. Тэрэшэлэн социалис мүрысөөнэй эмхидхэл, түрүү дүй дүршэл, шэнэ техники болон технологи үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэ, бүтээгдэхэ продукциин шанар дээшэлүүлгэ, ажалшадай һуудал байдал, ажаллаха, амарха эрхэ байдал һайжаруулга хадаа адли тэгшэ шиидхэгдэхэ хэрэгүүд болоно бшуу.

Социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн хүгжөөлгые, коммунис ажалдаа түлөө хүдэлөөлгые, профсоюзай организацинууд, түбхын түрүүндэ [illegible] Ушар иимэһээ профсоюзай бүлэг, [illegible] Хамтын хэлсээе дүүргэхэ, ажалшадые урмашуулха, [illegible] профсоюзай организацинуудай эдэбхитэй хабаадалсаха хэрэгынь мүн. Облпрофсовет промышленностиин ажалша коллектив бүхэндэ бригадна гуримаар ажал эмхидхэхэ методическа заабари, бригадна, ажахын тоосоогой гурим эльгээһэн байна.

Энэ асуудал социалис мүрысөөнэй гуримай нэгэ шухала зүйлынь болодог шуу.

Манай республикын предприятинууд дээрэхи 4,5 мянга гаран бригаданууд мүнөө бригадна подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэнэ. Иимэ коллективүүдтэ бүхы хүдэлмэришэдэй 64,7 процентынь хүдэлжэ гэшэ. Эдэ бригаданууд хахадһаа үлүүнь комплексно, 80 процентынь нэгэ нарядаар, 70 гаран процентынь хүдэлмэриин эсэсэй дүнгөөр түлбэреэ абаха гуримтай. Барилгын дээрэхи хүдэлмэриин 40 шахуу процентынь мүн лэ бригадна подрядай гуримаар бэелүүлэгдэнэ.

Ажалай эмхидхэлэй энэ арга дүршэл болохо хамтын подрядай гурим республикын колхоз болон совхозуудай мал ажахын һалбари дээрэ үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ эхилэнхэй. 1300 гаран малшадай бригада, фермэ, звено иимэ гуримда оронхой. Газар таряалан дээрэ баһал иимэ 694 бригада болон звено эмхидхэгдээ һэн. Эдэнэр бүхы таряалангай 46 процентые элдүүрилнэ. Гэбэшье бригадна болон хамтын подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэдэг болоһон коллективүүд үшөө үсөөн гэжэ тэмдэглэмээр. Зүгөөр хүдэлмэриин шэнэ гуримай эмхидхэл хадаа ажалай, материална, элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые гамтайгаар гаргашалха, алмаха болон арбадха, хүдэлмэриин сагые гүйсэд дүүрэн, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ хэрэгтэ нүлөөлхэ ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһо удха шанартай зүйл болоно. Эдэ асуудалнуудаар суглаан болон конференцинүүд дээрэ хөөрэлдэхэ юумэнэй олон байхань лабтай.

Гүрэнэй, ажалай, үйлэдбэриин журам сахилга коллектив бүхэндэ һайн байдаг гэжэ тэмдэглэхэ аргагүй. Энэмнай мүнөө үе сагай шухалын шухала асуудал болоно. Гүрэнэй, үйлэдбэриин журамые эбдэлгэ шалтагаанаар энэ жэлэй түрүүшын хахад жэлэй туршада түсэб промышленна 19 предприяти дүүргээгүй байшоо. Энэмнай республикын промышленна предприятинуудай 10,1 процент болоно. Тэдэнэр түсэбһөө аяар 12,2 миллион түхэригэй продукци дутуу үгэбэ бшуу. Кондитерска промышленностиин, «Бурятжелезобетон» үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдтэ, Байгалай модоной бааза, Хандагатайн леспромхоз, Загорско ханын материалнуудай завод илангаяа ехэ гээгдэлдэ оронхой.

Тиимэһээ энээн тушаа эрид шууд хэлсэхэ, ажалай журамые улам бэхижүүлхэ ажаһуулгые тодорхойлогдохо ёһотой байһанииень элитэ. Энээнһээ уламжалан хүнүүдэй ажаллахада таатай зохид эрхэ байдал тогтоохо, үйлэдбэри дээрэ зохид уур амисгал бии болгохо, техникэ сахиха, элдэб үбшэнһөө һэргылхэ, энхэ элүүрэй түлөө оролдохо гэхэ мэтын хүн зоной аша туһада зорюулагдадаг хэмжээ ябуулганууд үргэнөөр зүбшэгдэхэ зэргэтэй. Эдэ мэтын зүйлнүүдые түсэбтэ ажаһуудалай үндэһэ нүүринь болохо байха юм.

Тоосоото һунгалтын кампани профсоюзай бүлэгүүдһээ эхилбэ. Профгруппоргууд мүнөө дүримэй гуримай ёһоор гурбадахи жэлэй хүдэлжэ байдаг юм. Тэрэ дүримэй ёһоор профгруппоргууд ажал ябуулгын эрхэ түлөөлэлгэ нилээд үргэдхэгдэнхэй. Тэдэнэй шиидхэхэ асуудалнууд олон болонхой. Тэдэнэр лэ бригаднуудай, мастернуудтай суг хамта бригадын совет дээрэ урдаа табигдаһан зорилгоёо бэелүүлхэ ёһотой юм. Ушар иимэһээ шэнэ дүримэй хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһан тухай хөөрэлдөөе баһал үргэнөөр дэлгэрүүлхэ эрилтэ табигдана. Гадна предприятиин цеховэ [illegible]

НАҺАНАЙНЬ НАМТАР — ЗАЛУУШУУЛДА ҺУРГААЛ

Даруу зантай, хүн зондо һанаагаа зободог, һаншагаа сайһан энэ эхэнэр Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхозой Хуурай-һубагай отделенидэ хүдэлжэ байһанаа наһанайнгаа амаралтада 1972 ондо гараа һэн. Энэмнай Намжил Дашеевна Модокова болоно. Уршалаатаһан нюурынь, хүдэлмэришэ хүдэр болоһон гарнуудынь харахадаа, үни удаан сагта ажаллаһан хүн гэжэ абаһаар лэ тухайлхаар. Намжил Дашеевна 44 жэлэй саана һү һаалиин фермэдэ һаалишанаар хүдэлжэ эхилээд, наһанайнгаа амаралтада гаратараа, таһалгаряагүй ажаллаһан хүн гээшэ. Тэрэ, мал ажалда ороходоо, оройдоол 23 наһатай байгаа.

Урагшаа эрмэлзэлтэй, залуу басаган жэл ошохо бүри хүнгэн бэшэ ажалайнгаа оньһон нюусыень танижа, дүршэл ехэтэй хүдэлмэришэн болоо һааб даа. Тэрэ үе сагта тойроод хуу һайхан һэн — амгалан байдал, эдэбхитэй ажал, залуу наһан...

Үдэшэндөө залуушуул хүдэлмэриин һүүлээр хотонойнгоо захада сугларжа, хонгёо дуугаа дуулалдаха, буурал Саяанаа магтаха, залуу наһаяа дурдаха, хатар ёохор наадаха — ямар һайхан үе саг байгааб! Үдэртөө эсэһэнээшье мартахаар.

Теэд 1941 оной июниин 22-то фашис Германи манай Совет орондо гэнтын добтолго хэжэ, тэрэ амгалан сагые таһалдуулһан гэжэ мэдэнэбди. Дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ колхоздоо үлэһэн үндэр наһатай үбгэд, эхэнэрнүүд, үхибүүд байгаа. Эрэшүүл бултадаа гартаа буу барижа, дайсантай тулалдажа ябаа. Тэрэ тоодо Намжил Дашеевнагай хани нүхэр — Жимнат Майдарханов дайнда мордоһон байна. Тэрэ хадаа эрэлхэг зоригтойгоор тулалдажа, баатарай габьяа харуулан, дайнай газарта унаа бэлэй. Тиихэдэ Намжил Дашеевна бүхы эрмэлзэлээ дайсание дараха хэрэгтэ зорюулжа, тон шударгы ажалладаг байһан. Центнер һүншье дайсантай тэмсэхэдэ хэрэгтэй бшуу. Тиимэһээ бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, түсэбтэ даабаряа үлүүлэн дүүргэхэ ёһотойб гэжэ дүүрэн оролдодог бэлэй.

Энэ үедэ Н. Д. Модокова КПСС-эй зэргэдэ абтаба. Намжил Дашеевнагай харюусалгань бүришье ехэ болоо. Ганса өөрынгөө түлөө бэшэ, үшөө коллективэйнгээ түлөө һанаагаа зободог, оролдодог болобо. Тэрэ үедэ фермэ дээрэнь түрүү һаалишан Долгор Манзаракшеевна Ангархаева хүдэлдэг байгаа. Тэрэ гансашье колхоз соогоо бэшэ, мүн районойнгор һаалишадай дунда эрхимлэдэг бэлэй. Д. Ангархаева гуша гаран жэлдэ һаалишанаар хүдэлөө, эрхим ажалайнгаа түлөө 1940 ондо СССР-эй Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ ошоһон намтартай.

Дайнай үедэ Н. Д. Модокова Толтойн сомоной Совеэдэй түрүүлэгшээр һунгагдаа һэн.

— Намжил Дашеевна хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри хүн зоной дунда ябуулдаг һэн,— гэжэ мүнөө амаралтада гаранхай Д. С. Будаева хөөрэнэ.

— Тэрэ үдэр бүхэндэ хүнүүдэй хүдэлжэ байһан газараар ябажа, уулзадаг, хөөрэлдэдэг, зүбшэл заабари үгэдэг байһан юм. Үбһэ бэлэдхэлгын, таряа хуряалгын үедэ нэгэнтэ бэшэ өөрөө хүнүүдые суглуулжа, хүдэлмэридэ гарадаг байгаа.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ тэрэ дахин һаалишанаар хүдэлжэ эхилээ. Н. Д. Модокова үни удаан саг соо залуушуулай һурган хүмүүжүүлэгшэ ябаһан. Харин хожом амаралтада гараха сагайнь ерэхэдэ, колхозойнь хүтэлбэрилэгшэд тэрээндэ нигэжэ хэлээ һэн: «Ажалдаа ходо жэшээ харуулжа ябаат, мүнөө одоол амарха сагтнай болоо».

Сэдьхэлэй халуун үгэнүүдһээ Намжил Дашеевна уяржа, үнгэрһэн хүшэр жэлнүүдынь нюдэндэнь харагдажа байхадал гээ бэлэй.

Тэрэнэй хүбүүн Бато-Мунхэ һайн хүдэлмэришэн болонхой, түрэл колхоздоо ажаллана.

Үни удаан саг соо ажалдаа эрхим амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Н. Д. Модокова «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордоноор, олон тоото грамотануудаар шагнагданхай.

Мүнөөшье Н. Д. Модокова гахайн фермэ дээрэ харуулшанаар хүдэлнэ. Тэрэ ходо һү һаалиин фермэдэ ерэжэ, залуушуултай хөөрэлдэдэг, һургаал заабари үгэжэ байдаг юм.

Б. БИРБАЕВ.

ВДНХ-да ТАБИГДАБА

Зүүн-Сибириин түмэр замай Мысовая дистанциин нэгэдэхи околотогой коллективэй хүдэлмэри үндэр сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Тэдэнэй ажал тухай хөөрэһэн материалнууд СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ табигдаба. Түмэр зам эрхим һайнаар харууһалһанайнгаа түлөө энэ хүндэтэ эрхэдэ тэдэнэр хүртөө. Коммунист, Ажалай Улаан Тугай орденто Дмитрий Федорович Козулин тус околотогой мастераар олон жэлэй туршада ажаллажа байна.

Выдрино станцида хүдэлдэг околотогой эрхим хүдэлмэришэд ВДНХ-гай хүдэлмэридэ хабаадалсахаяа Москва ошобо.

С. БОГУСЛАВСКИЙ,
«Байкальские огни» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ШЭНЭ МЕБЕЛЬ ГАРГАХАНЬ

Республикымнай промышленна томо предприятинуудай нэгэн болохо «Бурятмебель» нэгэдэлэй коллектив ажалай түрүү дүй дүршэл, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, продукциин шанар нарижуулан һайжаруулжа, июль һарын түсэбтэ даабарине сум дүүргэһэн байна. Тодорхойлбол, товарна продукци гаргаха түсэб 103,9 процент, продукци худалдаха түтэб 101,6 процент, модо хэмжүүрлэн тайраха түсэб 111,4 процент, мебель үйлэдбэрилхэ түсэб 112,2 процент, арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргаха түсэб 100 процент бэелүүлэгдээ.

Эндэ ажалай түрүүшүүл мебельнэ 2-дохи цехэй станочник Ю. Х. Хантаев, модо тайралгын цехэй дархан С. И. Шигаев, модо болбосоруулгын цехэй слесарь С. Б. Банаев, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, оператор Ф. Н. Кручинина, хүдэлмэришэн Л. И. Хананова гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, халаанайнгаа нормо холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Тус нэгэдэлэй коллектив ерэхэ жэлһээ элдэб янзын мебель гаргажа эхилхэ юм. Жэшээлхэдэ, хоёр, гурбан үүдэтэй антресольтой шкаф, трюмо, орон, тумбочка, банкеткэһээ бүридэһэн «Елена» түхэлэй унталгын гарнитура, Ригэ хотын мебельнэ фабрикын коллективтэй хамтаржа «Эра» гэжэ стенкэ бүтээхэ юм. Мүн тиихэдэ Селенгинскын мебельнэ фабрикын коллектив диван, креслэ, болон журнальна столһоо бүридэһэн амаржа һууха набор гаргаха байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ нэгэдэлэй хүдэлмэришэд байгша оной түсэб болон уялгануудаа дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын тула арга боломжонуудаа элсүүлэн хүдэлнэ.

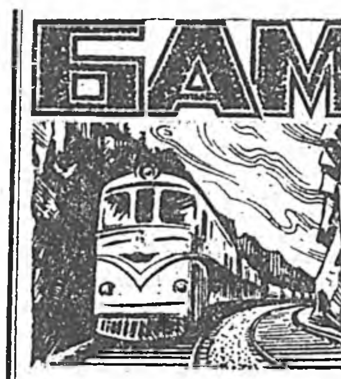
А. ДАШИДОНДОКОВ.

Үниинэй барилгашан П. Г. Левантуевай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд жэлэй эхинһээ шангаханаар хүдэлжэ, даабаряа 115—120 процент дүүргэнэ. Тиихэдээ бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар бэелүүлнэ. Бригадын гэшүүд Н. П. Кондаков, Д. Ц. Раднаев, В. Л. Тарасов болон бусад ажал хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандажа, үдэр бүри даабаряа холо үлүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. Ц. Раднаев залуу барилгашан Б. Халматовта заабари үгэжэ байна.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

УЛААН ТУГАА АЛДАНАГҮЙ

— Хүүргэ баридаг 53-дахи отрядаймнай коллектив 1974 онһоо хойшо БАМ-ай барилгада хабаадалсана. Энэ хугасаа соо авто-харгын, түмэр харгын 60 гаран хүүргэ хабсаргаһан байнабди. Кичерэ, Холодно, Ангой, Янчуй, Окусикан голнуудые, Дээдэ Ангар, Муя мүрэнүүдые «хазаарлан», хүүргэнүүдые табяабди. Ашаанай поезднууд, автомашинанууд энэ хүүргэнүүд дээгүүр гүйлгэлдэжэ, БАМ-ай барилгада хэрэгтэй ашаа зөөнэ. Тиигэжэ табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлнэ, — гэжэ тус отрядай начальник П. Н. Король хөөрэнэ.

Тус отрядай коллектив хүүргэнүүдэй барилга богони болзорой туршада эрхим шанартайгаар хэжэ, Бурладай участок дээрэ түмэр харгын барилга түргэнөөр дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулһан юм. Энэ коллективэй гэмээр түмэр харгын рельс табидаг тусхай поезд багаханшье һаатажа үгөөгүй юм.

— Бидэ 1976 онһоо хойшо бригадна подрядай гуримаар барилга хэжэ эхилээ һэмди. Түрүүшын жэлдэ шэнэ онол арга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэнь хүндэшэг байгаа. Гэбэшье, бүхы ажалайнгаа 41 процентыень бригадна подрядай гуримаар дүүргээ һэмди. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй туршада бүхы ажалайнгаа 89,4 процентые бригадна подрядай гуримаар бэелүүлээбди. Шэнэ онол арга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар жэлэй эхинһээ 150 тонно түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые, 200 кубометр модо, 170 тонно цемент болон бусад материал арьбалжа, бүхы объектнүүдые эрхим сэгнэлтэтэйгээр ашаглалгада тушаагаабди,— гэжэ П. Н. Король урма баяртайгаар мэдүүлнэ.

«Мостострой-9» трестын хүүргэ баридаг 53-дахи отрядай коллектив дотор тиимэ һулахаанаар гү, али дунда зэргээр хүдэлдэг хүнүүдые олохогүйт. Эдэнэр Эхэ оронойнгоо тон харюусалгатай участок дээрэ барилга хэжэ байдагаа сэдьхэл зүрхөөрөө мэдэрнэ. Тиимэһээл үнэн сэхээр ажал хэрэгтээ хандажа, үйлэдбэридэ бии байгаа арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэнэ, һайн һайхан үүсхэлнүүдые гаргажа, ёһотой баатаршалга харуулна.

И. П. Ермаков, А. И. Коктев, Р. С. Янаускас, Е. П. Леонов болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригаданууд коллективүүд «Рельс табидаг поезддо — ногоон харгы» гэһэн уряа доро мүрысэжэ, элдэб хүүргэнүүдые саг болзортонь ашаглалгада тушаадаг юм. Коммунист Е. П. Леоновой бригадын коллектив илангаяа габшагай ажалаараа шалгарна. Энэ бригадын гэшүүд гранит шулуу, хэзээдэшье гэдэдэггүй газар шадамар бэрхээр үрэмдэжэ, хүүргэнүүдэй тулгануудые түргэнөөр тодходог байна бшуу. Хэрбээ үнгэрһэн жэлэй долоон һарын туршада тус бригадын гэшүүд 1400 метр газар үрэмдэһэн һаа, байгша оной эхинһээ 1554 метр газар үрэмдэжэ, даабаряа холо үлүүлээ. И. П. Ермаковой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив долоон һарынгаа даабари 127 процент дүүргэжэ, мүн лэ социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана.

— Отрядаймнай хүдэлмэришэд шэнэ онол арга амжалтатайгаар хэрэглэн, социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Бидэ байгша ондо Таксимоһоо Витим хүрэтэр 14 хүүргэ бариха даабаряа болзорһоонь урид дүүргээ һэмди. Мүнөө Шэтын участок дээрэ хоёр хүүргэ барижа эхилээбди. Хүдэлмэришэднай энэ хүүргэнүүдэй барилга болзорһоонь холо урид дүүргэхээр эрид шиидэнхэй. Е. П. Леонов, А. И. Коктев болон бусад түрүү хүдэлмэришэдэй жэшээгээр хүдэлһэн манай хүбүүд урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхэл байха, — гэжэ П. Н. Король үгэеэ үргэлжэлүүлбэ.

Хүүргэ баридаг 53-дахи отрядай коллектив һара, квартал бүринигөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, Буряадай участогай транспортна барилгашадай дундаһаа онсо шалгарна. СССР-эй Транспортна барилгын министерствын, профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг тэдэнэр һүүлэй табан кварталай туршада алдангүй абажа ябана. Буряадай участок дээрэ ехэ хэмжээнэй барилга хэжэ, хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулһанайнгаа түлөө һаяшаг КПСС-эй Буряадай обкомой дурасхаалта Улаан тугаар шагнагдаба.

К. ЖАМЬЯНОВ.

АЛАС ДУРНЫН хизаарта

ТАСС-АЙ КОРРЕСПОНДЕНТНУУД МЭДЭЭСЭНЭ

ДҮЙ ДҮРШЭЛ ДАБТАГДАНА

Облучинска локомотивна депогой түмэр замшад мэргэжэлэй шалгалта амжалтатайгаар тушааба. Электровоз жолоодогшодой бүхы бригаданууд хүндэ ашаанай поездүүдые жолоодохо эрхэдэ хүртөө.

Һурган хүмүүжүүлэгшэдэй совет түмэр замай хадын хабшалнуудтахи хүндэ хүшэр харгынуудта локомотивуудые аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ карта-схемэ зохёожо тарааба. Уруудан бууһан поездын инерциин хүсые хада үгсэхэдөө түрүүлэн хэрэглэжэ эхилһэн Социалис Ажалай Герой Б. Дубровин болон бусад ветерануудай ажалай дүй дүршэл схемэдэ хэрэглэгдэһэн байна. Һурган хүмүүжүүлэгшэ машинистнүүд графигаар хараалагдаагүй зогсоолто хэхэдээ, тормозой хүдэлмэриие аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ арга дурадхаа.

Энэ карта-схемэ мэргэжэлэй дүршэлэй нюусануудые түргэн шудалхадань электровозой залуу машинистнүүдтэ ехэ туһатай байна.

Зургаан миллион киловатт час электрын элшэ хүсые арьбалжа, депогой локомотивна бригаданууд жэлэйнгээ уялгануудые болзорһоонь урид дүүргэбэ. Жэлэй эхинһээ хойшо хүндэ ашаанай поездүүдээр нормоһоо гадуур гурбан миллион шахуу ашаан шэрэгдэһэн байна.

Түрүүшүүлэй дүй дүршэл Алас-Дурнын түмэр зам дээрэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Облучин,
Хабаровскиа хизаар.

ГАЗАРАЙ ҮРЭЖЭЛ ДЭЭШЭЛХЭ

Сахалинай урда зүгтэ торф малтаха, буйлуулха оньһожоруулагдамал комплекс баригдаба. Халаанай туршада эндэ 500 тонно үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэгдэнэ.

Үрэжэлтэй энэ түүхэй эд шэнэ технологиин аргаар удаан хадагалагдангүй, буйлуулагдана. Түрүүлэн сэбэрлэжэ хатаагдаһан торфые жэжэлнэ. Минеральна нэмэлтэтэй холигдоһон үтэгжүүлгэ бэлэн болоходоо, поли дээрэ сэхэ эльгээгдэнэ.

Энэ жэлдэ торфын энэ карьерһээ 35 мянган тонно үтэгжүүлгэ областиин ажахынуудта эльгээгдэхэ юм.

Южно-Сахалинск.

ГАНСА РОБОДУУД ХАНГАНА

Владивостогой «Дальзаводой» цехүүдэй нэгэндэ ажал автомат аргаар хэгдэнэ. Энэ предприятиин складуудые нэгэдэхэ, эндэ кран-манипуляторнуудые тодхооһон юм. Суднонуудые заһабарилха мантан томо хабтагайнуудые дотто- асархада хүндэ байдаг. Урдань энэ ажалые ашаашадай хэдэн бригада хэдэг байһан. Мүнөө металлые манипуляторнууд зөөнэ. Металл хабтагайе түмэр замай вагонуудһаа гаргажа, кассетэнүүд соо хэжэ ябталаад, контейнернүүд боогоно, склад сооһоо бэлэн болоһон продукци абажа, отологдожо бэлэн болоһон металлые цехүүд руу зөөнэ.

Владивосток.

СЕЛЬДЬ ХЭР ОЛОН БЭ!

Загаһанай ажахы болон океанографиин Тихоокеанска НИИ-гэй Магаданска отделениин ихтиологууд «Нэрест» гэжэ операци дүүргэбэ. Самолёт дээрэһээ аэрофото-буулгабари хэжэ, тэдэнэр Охотско далайн баруун-хойто хубиин хэдэн арбаад мянган дүрбэлжэн километр талмайе шэнжэлбэ. Сельдиин түрьһөө хаяхаар булан болон тохойнуудые тэдэнэр карта дээрэ оруулба.

Сельдиин тоо толгойе тодорхойлхо тон шухала байгаа. Энэ загаһанай тоо нэгэ үе ехэ үсөөрөөд байһан һаа, һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд олошорһон байна. Байгаали хамгаалгын хэмжээнүүдые абаһанай, тэрэ тоодо булан тохойнуудта түрьһэ хаяха искусственна аргануудые хэрэглэһэнэй ашаар энэ туйлагдаа.

Эрдэмтэд загаһа олзоборилгын байдал тухай, тоо толгойень олошоруулха [illegible] загаһашадые хангаа.

Магадан.

ДУРАСХААЛТА ГАР БЭШЭГҮҮД

Тайгын Чугуевка тосхондохи дурасхаалай байшан-музейдэ ерэгшэд А. А. Фадеевтэй уулзаһандал болоно. Москвадахи литераторнуудай түбэй байшангай туһаламжаар уран зохёолшо, сэрэгшэ коммунистын намтарай хуудаһануудые элирүүлһэн бэшэгэй таһаг байгуулагдаа.

«...Илангаяа тэрэнэй нюдэнүүд намда мартагдадаггүй. Хүхэ сэнхир нюдэнүүдэйнь хараса хатуу, шүүмжэлжэ байһандал һэн» гэжэ Ю. Лебединский бэшэһэн байдаг. Фадеев тухай иимэ һанамжанууд музейдэ олон. Тэдэнэй олонхинь тунхаглагдаагүй байха юм. Александр Александровичые дүтэ мэдэхэ байһан Н. Тихонов, М. Шагинян, К. Федин, С. Михалков, П. Антокольский, П. Бровко болон соёлой бусад ажал ябуулагшадай гар бэшэгүүд тэдэнэй дунда бии.

Уран зохёолшын түрэл Чугуевкадахи байшан-музей саг үргэлжэ үргэдхэгдэжэ, Москвагай уран зохёолой гүрэнэй музейһээ Фадеевэй кабинедэй мебель асарагдаа. Уран зохёолшын танилнууд, дүтынь хүнүүд, нүхэд дурасхаалай музейтэй нягта харилсаа холбоотой, олон экспонадуудые эльгээжэ байдаг юм.

Чугуевка,
Приморьин хизаар.

ҮНДЭР БАЯН УРГАСА ҮГЭНЭ

Хабаровскын селекционернүүдэй бии болгоһон «дальневосточная-10» гэжэ шэниисын шэнэ сорт үндэр баян ургаса үгэжэ, таряашадые урмашуулан баясуулба. Гектар бүриһөө 35 центнер ургаса хуряагдана.

Амар мүрэн шадарай 12 ажахы иимэ сортын шэниисын үрэһэ үйлэдбэрилдэг юм. Эндэһээ тарилгын материал хизаарай газар таряалан элдүүрилдэг бүхы районуудта, мүн Амарай областиин ба Примориин, колхоз, совхозуудта эльгээгдэдэг байна. Ерэхэ жэлдэ шэнэ сортын шэниисэ бүхы таряалангай хахад түбиие эзэлхэ юм.

— Нютагай селекционернүүдэй бии болгоһон үндэр баян ургаса үгэдэг, түргөөр здеэшэдэг сортнууд хадаа Алас-Дурна зүгтэ ургамалнуудые тариха найдамтай үндэһэ һуури болоно,—гэжэ ВАСХНИЛ-ай академик Г. Кузьмин хэлэнэ. — Селекционернүүд тэжээлэй, овощой ба залаата ургамалнуудай 20 гаран сорт таряашадта дамжуулһан байгаа. Энэнь тогтууритай һайн ургаса абаха арга олгохо юм.

АМАР ШАДАРАЙ НӨӨСЭ БАЯЛИГУУД

«ГлавБАМстройн» оньһожоруулагдамал колоннонууд Шимановскһоо хойгуур түмэр замай подъездын һалаа барижа захалба. Энэнь город болон известнягай ашагта малтамалтай ехэ хэбтэшые холбохо байна.

Замай утань оройдоол 49 километр юм. Гэбэшье түрэ ябадалтай хүшэр участок лэ. Энэ замай ниитэ байгалиин нөөсэ баялигые ардай ажахыда олгохо юм.

ТАСС-ай корр.

ҺАРААР УРИДШАЛХА

Оньһожоруулагдамал 140-дэхи колоннын коллектив Байгалай хадануудһаа Витим хүрэтэр баригдаһан авто-харгы заһабарилха тон харюусалгатай ажал бэелүүлнэ. Ашаатай машинануудай һаадгүйгөөр ябалгые хангаха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулдаг юм. Хүүргэнүүдые саг болзортонь заһабарилдаг, хонхор енхорнуудые тэгшэлдэг байна. Тус коллективэй оролдосо шадабари, эдэбхи үүсхэл гаргаһанай ашаар лэ БАМ-ай барилгада хэрэгтэй ашаан саг болзортоо холын участогуудта хүргэгдэнэ.

Байгша оной хоёрдохи кварталай даабари 132 процент дүүргэжэ, үйлэдбэридөө 62 мянган түхэриг сэбэр олзо оруулаа бэлэй. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын захиргаан, партком, профкомой нэгэдэмэл комитет ажалайнь энэ амжалтануудые үндэрөөр сэгнэжэ, дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар (2000 түхэриг) барюулаа һэн.

Социалис мүрысөөндэ тус коллектив бүри эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, үшөө һайн үрэ дүн туйлахын тула тэмсэнэ. Июль һарын даабариһаа гадуур 157 мянган түхэриг ашаглажа, амжалтаяа улам арьбадхана.

— Байгша онойнгоо даабари болзорһоо һараар урид дүүргэжэ, харгы заһабарилха 250 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэхээр шиидэнхэйбди. Энэ зорилгоёо бэелүүлхэшье байхабди, — гэжэ 140-дэхи колоннын начальник Г. В. Болдовский хэлэнэ. Харгы заһабарилгашад урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхэ байха.

К. ЭРХИТУЕВ.

...кэ мэргэжэлэй һуралсалай зургаанууд мүнөө ма...йдалда үгаа ехэ удха шанартай болонхой гэжэ ...дэжэ. Республикын промышленна предприяти...дөө ажахыда хүдэлмэришэдэй мэргэжэнги кадр...ядэжэ, экономическашье, социальнашье шанар... түрын асуудалые нэрэтэй түрэтэйгөөр шиидхэжэ ...үнөө үедэ манай республикын дэбисхэр дээрэ хү...йдаг ГПТУ-нуудта болон СПТУ-нуудта хэдэн мян...үшүүл һуража, техническэ мэргэжэл олоно гэшэ. ...эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулиие хубилган ...ын гол шэглэлнүүд» соо хараалагдаһанай ёһоор, ... энэ жэлһээ техническэ мэргэжэлэй бүхы һур...дунда эрдэм олгодог шэглэлтэй болохонь. Тех...мэргэжэлэй талаар кадрнуудые бэлдэхэ гол асуу...тушаа үргэн ехэ хөөрэлдөөн үглөөдэр Улаан-Үдэдэ ... байһан республиканска зүблөөн дээрэ болохоор ... Тэрэниие үгтүүлан, Буряадай АССР-эй Техниче...жэлэй һуралсалай республиканска управлениин ... А. Лоскутниковай статьяе толилбобди.

...ЭЙШЬЕ ОЛОМООР ...ЭРГЭЖЭЛНҮҮД

...СКЭ мэргэжэлэй ...лай зургаанудта ...даа түүхэтэ гэжэ ... болоно. Юундэб ...энхы эрдэмэй ба ... һургуулиие ху...лгын гол шэг... зохилдуулан, тех...эргэжэлэй һурал...ганнуудые саашаа...эхэ ба мэргэжэл ...нүүдые бэлдэлгэдэ ...гые дээшэлүүлхэ ...эй ЦК, СССР-эй ...дэй Совет тог...лан абаа ха юм. ... мэргэжэлэй һур... хадаа мэргэжэнги ...дые түсэбэй ...элгын гол һуда...ой, энэ талаар ...мта гүрэнэй поли...үнгээр ехэ үүргэ ...гэжэ тогтоол до...рдоно. Гадна за... техническэ мэргэ...н талаар бүгэдэ ...уралсал эмхидхэхэ ... саашадаа олгохо ... Техническэ мэр...училищинуудай һу...ническэ үндэһые ... тула парти ба ...о түйлай ехэ мүн... һомолдог. Тиимэ...ческэ мэргэжэлэй ...умэнэ горитойхон ...ай табигдадаг бай...йлгосотой. Илан...салай тус зургаа...н сурталай талаар ...ые шангадхаха шу...тогтоол соо зааг...ическэ мэргэжэлэй ...дые дүүргэһэн ...элмэришэд хадаа ...-ленинскэ үзэл ...манай байдалда ...энтэй эбсэшэгүй ...мүүжэһэн байха ...үү. Залуу хүдэл...хэн социалис об...эрхэтэн, патриот, ...алист, коммуниз...этэйгээр байгуулаг...нгоо ажахын эзэн ... тодоор мэдэр...

...и реформо соо ...анай ёһоор, гүй... дунда һургуули ... техническэ мэр...илищинуудта абал...ёр дахин ехэ бол...оатай. Научно-тех...исхалтай адли мүн... мэргэжэлнүүдээр ...дые бэлдэлгые ...дхэхэ гэһэн зо...рилго табигдана. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй тогтоол, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулиие хубилган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүдэй бэелүүлэгдэхэ харгы замуудые тодоор харуулжа үгөө.

Энээнтэй дашарамдуулан, Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай республиканска управлени ба манай һуралсалай зургаанууд реформые бэелүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри хэжэ байнхай. Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай зургаануудые олошоруулха шэглэлтэй хүдэлмэри хэгдэнэ, материально-техническэ үндэһыень һайжаруулха хэмжээнүүд абтана. Эдэ бүхы хүдэлмэри хадаа партийна, совет, ажахын органуудтай, министерствэнүүдтэй, захиргаануудтай хамта ябуулагдана гэшэ.

1984 ондо техническэ мэргэжэлэй һуралсалай бүхы зургаанууд хадаа нэгэ түхэлтэй гэхэ гү, али дунда эрдэм олгодог болгогдохо байна. Энэ зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлгэ хадаа нэн түрүүн училищинуудай харьяата предприятинуудай коллективүүдһээ, Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай управлениин эдэбхиһээ дулдыдаха байна. Илангаяа һуралсалай, материальна үндэһые байгуулга, тэрэниие шанарай талаар нарижуулан һайжаруулга мүнөөдэрэй гол шухала асуудал болонхой. Училищинуудые хүгжөөхэ хэрэгтэ капитальна һомололго хэхэ, хэрэгтэй түхеэрэлгэ болон инструментнүүдые, мүн хүдэлмэришэдэй һууринуудые һурагшадта гаргажа үгэхэ гэшэ харьяата предприятинуудай зорилго болоно.

Мүнөө, жэлдэ республика доторнай техническэ мэргэжэлэй 39 училищи бии. һуралсалай тэдэ зургаануудта инженерно-педагогическа 1322 хүдэлмэрилэгшэд тоологдоно.

Багшанарай болон үйлэдбэриин мастернуудай бэлэдхэлые һайжаруулха талаар манай управлени хэмжээнүүдые абажа байнхай. Тиигэжэ 58 хүн дээдэ һургуулинуудта ба техникумүүдтэ заочноор һураха зууршалга абанхай. 14 хүн Свердловск хотын институтда, 10 хүн ондоо институдуудта, 80 хүн индустриально-педагогическа техникумдэ очноор һурахаар эльгээгдэбэ. Мүн инженерно-педагогическа тушаалда хүдэлхөөр мэргэжэлтэдые эльгээхэ гэжэ харьяата предприятинууд уялгалагдаа. 1984 оной туршада 231 хүн мэргэжэлээ дээшэлүүлгын курсануудта һуража гараха юм.

Училищинуудые шэнэдхэн хубилгаһантай дашарамдуулагдан, юрэнхы эрдэмэй предмедүүдээр һуралсалай 90 кабинет, һуралсалай-үйлэдбэриин 27 мастерской хэрэгтэй болохо байна. һуралсалай кабинедүүдые ба мастерскойнуудые олошоруулха хүдэлмэриие училищинууд өөр өөрынгөө харьяата предприятинуудтай хамта бэелүүлхэ зэргэтэй.

Гэхэтэй хамта түрэлхидэй туһаламжагүйгөөр һурагшадые хүмүүжүүлгэ, реформые бэелүүлгэ гүйсэдөөр хүсэндөө срохогүй гэжэ мэдээжэ. «һургуулида нэгэ юумэ ойлгуулхадань, түрэлхид ондоогоор ойлгуулдаг баноал, һайн юумэ хүлеэлтэгүйб», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум дээрэ заагдаһан байна. Тиимэһээ гүрэн түрын удха шанартай энэ хэрэгтэ түрэлхидые хабаадуулха гэээшэ манай гол зорилгонуудай нэгэн болоно.

Предприятиин ажалшадай коллектив хадаа һурагшадай педагогическа хоёрдохи коллектив боложо үгэхэ зэргэтэй. Харин цех хадаа хоердохи классынь болохо ёпотой. Иимэл үедэ һургуулиин реформо амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ болоно бшуу. һуралсалай зургаан хадаа ажабайдалда дүтэ оршохо зэргэтэй гэһэн эрилтэ табигдана. Энэ хадаа имагтал предприятида, колхоздо, совхоздо дүтэ оршохо бэшэ, харин тэдэнэрэй үйлэдбэриин болон ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадаха гэһэн удхатай. һуралсалай зургаанудай профсоюзай эхин эмхинүүдэй хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ талаар манай управлениин гү, али профсоюзуудай областной Соведэй дэргэдэ нэгэ түб байгуулаа һаа, мүнөө үедэ таатай байха һэн. Юундэб гэхэдэ, өөрынгөө профилиин ёһоор, һуралсалай зургаан бүхэн профсоюзай ондо ондоо обкомдо хамжанхай бшуу. Харин профсоюзай обком бүхэн һурагшадай ба инженерно-педагогическа хүдэлмэрилэгшэдэй дунда һуралсалай-хүмүүжүүлгын зорилгонуудые гүйсэдөөр шиидхэжэ шадахагүй ха юм.

Тус статья соо хэлэгдэһэн гол зорилгонууд тухай август һара соо зарлагдаха конференци дээрэ үргэн ехэ хөөрэлдөөн болохо юм. Мүнөө үедэ сентябриин 1-нэй һайндэрые — Эрдэм мэдэсын үдэрые, «Партиин түсэбүүдые бэелүүлхэ» гэһэн темээр ленинскэ хэшээлые һайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэ бэлэдхэл ябуулагдажа байнхай.

А. ЛОСКУТНИКОВ,
Буряадай АССР-эй Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай республиканска управлениин начальник.

Совет, монгол сэрэгүүдэй Халхын - Голдо япон эзэмдэгшэдые

бута сохиһоор 45 жэлэй ойдо

ВЕТЕРАНУУД ДУРСАНА

Эдэ үдэрнүүдтэ совет болон монгол аха дүү арадууд Халхын Гол дээрэ япон сэрэгүүдые бута сохиһоор 45 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэжэ байна. Үе сагай ошохо тума энэ байлдаанда туилагдаһан илалтын гүнзэгы удха шанарынь улам эли тодо болоно. Байгша оной июль һарада Монгол орондо айлшалха үедөө бидэ, бүлэг совет журналистнууд Халхын Голой байлдаанудта шалгарһан геройнуудтай, дайнай ветерануудтай уулзаа һэмди. Аха дүү хани харилсаануудаймнай түүхэдэ алтан хуудаһан боложо ороһон Халхын Голой байлдаанда хабаадалсаһан, мүнөө үедэ гүрэн түрэдөө, арад зондоо хүндэтэй болоһон, буурал сагаан толгойтойшье һаа, энхэ элүүр, сарюун солбон, энгэрнүүдтээ орден, медальнуудые яларуулһан үбгэд Улаан-Баатарай дайнай ветерануудай комитедтэ сугларжа, 45 жэлэй саана болоһон байлдаанууд тухай хөөрэбэ.

Ухаан сэдьхэлдэ гүнзэгыгөөр хадуугдаһан энэ уулзалгые Монголой Арадай Республикын ветерануудай комитедэй түрүүлэгшэ, МНР-эй Ажалай Герой генерал Ж. Жамьян нээжэ, үргэн ехэ бэлэдхэлэй ябуулагдажа байһан тухай мэдээсэбэ.

Уулзалгада хабаадагшадшье нэрлэгдэжэ, сугларагшад тэдэниие хани халуунаар амаршалба. Монголой Арадай Республикын Герой (Зүгд Наирамдах Монгол Ард Улсын баатар), 1939 ондо Монголой арадай армиин 8-дахи кавалерискэ дивизиин командир байһан Д. Нянтаисурэн, 7-дохи кавалерискэ дивизиин командир байһан, мүнөө генерал-лейтенант Д. Дамдинхүү, тэрэ байлдаанай үедэ 5-дахи кавалерискэ дивизиин командир байһан полковник Г. Дорж, Халхын Голой байлдаанудта эдэбхитэйгээр хабаадаһан, мүнөө дайн сэрэгэй түүхые шэнжэлдэг эрдэмтэ, түүхын эрдэмэй кандидат генерал-лейтенант Д. Цэдэв, үшөө 1935 ондо МНР-эй Герой боложо алдаршаһан Ш. Гонгор, хилэ сахин хамгаалгада 1934—1935 онуудта онсо шалгарһан МНР-эй Герой С. Түмэрбаатар, тэрэ сагта бронедивизионой командир байһан Ж. Шархүү гэгшэд уулзалгада ерэһэн байба.

Уулзалгые нээжэ, хүтэлбэрилһэн нүхэр Ж. Жамьян энэ алдарта ойдо бэлэдхэл үшөө нёдондо жэл эхилһэн, ургажа ябаа залуушуулда совет болон монгол сэрэгшэдэй баатаршалга тухай үргэнөөр хөөрэжэ үгэхэ, арюун нангин хэрэгэй түлөө ами наһаяа алдаһан баатарнуудай дурасхаалые мүнхэлхэ гэһэн ехэ зорилго бидэнэй үмэнэ МНРП-гэй ЦК табиһан юм гэжэ хөөрэнэ.

—Энэ ехэ эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхадамнай, манай орондо ажалладаг совет мэргэжэлтэд иһала ехэ туһа хүргэнэ. Тэдэнэй дунда дайн сэрэгүүдтэ хабаадаһан ветеранудшье үсөөн бэшэ, — гэжэ нүхэр Жамьян үргэлжэлүүлнэ. —Олониитэдэ ашаг үрэтэй ажал ябуулгын-гаа түлөө зарим совет эдэбхитэд манай ороной орден, медальнуудта хүртөө. Иигэжэ дайн сэрэгтэ, ажал хүдэлмэридөө, замбуулин шэнжэлгэдэ сугтаа хүсэ шадалаа элсүүлхэһээ гадна залуу үетэниие аха дүү партинуудай, аха дүү хоёр арминуудай алдарта һайхан заншалнууд, ульгэр жэшээ дээрэ һургаха гэжэ оролдодогнай холын лэ хараатай хэрэг гэшэ бэзэ, — гээд тэрэнэй хэлэһые уулзалгада сугларагшад булта дэмжэнэ.

— Халхын Голой байлдаанудай болоһон газарнуудаар сэрэгшэдэй дурасхаал мүнхэлһэн хүшөөнүүд табигдаха, залуушуул тэндэхи нютагуудай мүнөө үе сагай ажабайдалтай, хүн зонойнь амгалан тайбан оршондохи ажал хэрэгүүдтэй танилсаха, эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд олон мянган хүбүүд, басагадай ниитэ эдэбхиие дэгжээхэ зорилготой. Эдэ нютагуудаар ябаа һаа, мүнөө үе сагай жаргалта байдалтай танилсажа, сэдьхэлээ ханаха байха, — гээд нүхэр Жамьян найдуулба.

—Тэндэ мүнөө Советскэ Союзай маршал, Советскэ Союзай дүрбэ дахин Герой, Монголой Арадай Республикын Герой Г. К. Жуковай нэрэмжэтэ госхоз байгуулагданхай, ажал хэрэгүүдээрээ, амжалта түйлалтануудаараа республика соогоо суурхаһан гэшэ. Энэ ажахы таряан ажал эрхилхэһээ гадна 40 мянган толгой эбэртэ мал баялигтай.

Уулзалгада хабаадаһан ветерануд тэрэ үе сагай үйлэ хэрэгүүдые дурсажа, зарим ушар үзэгдэлнүүдые тодорхойгоор хөөрэжэ һонирхуулна.

— Би 1936 оной февраль һарада Баян-Хайлааста гэжэ нютагта хилын харуулшан болоһон хүм. Тиихэдэ японойхид Манчьжуриһаа тагнуулшадые эльгээдэг, жэжэ-жэжэ бүлэгүүдээр хилэ дабажа, һүйдхэл тонолго ушаруулдаг болоод байгаа, — гэжэ С. Түмэрбаатар хөөрэнэ. —1937 оной хабар, апрель соо хилэ дээрэ орхимжо хэдэрһэн лама бии болобо. Лувсандорж гэжэ нүхэртэйгөө тэрэ ламые урижа хөөрэлдөөд, нэгэл юумэ һэжэглээ һэмди. Абажа ябаһан туулмаг соонь уран дарханай бүтээһэн гааһан байба. Ламанар тамхи татадаггүй һэмнай гэжэ һанахадаа тэрэ гааһаарнь ехэтэ һонирхожо, задалжа үзэһэмнай хитад хэлэн дээрэ бэшээтэй элдэб документнүүд, захиралтанууд байба ха юм. һүүлдэнь отрядтаа асаржа шалгаһамнай, монгол хэлэ һайн мэдэхэ, Японой тусхай һургуули гараһан тагнуулшан байгаа һэн... Халхын Голой байлдаанай урда оло дахин тулалдаха ушарнууд дайралдаа һэн. Илангаяа 1938 ондо иимэ зэбсэгтэ тулалдаанууд олошороо һэн, —гэжэ ветеран хөөрэбэ.

Япон эзэмдэгшэдтэй тулалдаануудта баатаршалга харуулһан Шагдарын Гонгор хилэ дээрэ үшөө 1935 ондо алба хэжэ эхилһэн намтартай.

— Нэгэтэ һүни хилын харуулда хоргуу газарта Базарсад нүхэртэйгөө хэбтэхэдэмнай, япон түримхэйшүүл хилэ дабаба. Мэргэлэн буудахадаа, хоёрыень тэрэ доронь мухарюулжархибабди, тоэд мориднай үргэбэ, —гэжэ Гонгор баатар хөөрөөгөө эхилбэ.

— Базарсад, моридоо бари! Бишни эдэниие тогтоожо үзэһүү, — гэжэ шэбэнэжэ үрдибэб. Тэдэ олон дайсадые гансаараа зогсоон тэмсэхэдэ, уран арга шадабари гол шухала гэжэ ухаандам оробо. Нэн түрүүн нэбтэрэн ороһон дайсадай тооё мэдэжэ абаха гэжэ шиидэбэб. Бидэниие обёорһон японтоной буугай тобшонууд аадар шэнгээр шааяжа байба. Дайсанай намайе обёорһон газарта үмдэжэ ябаһан даханууднаа обойлгожо табяад, хажуу тээшээ гүлдиран, дайсадай ара талаһань орожо, бусаха замыень хаагаад, буудажа эхилбэб. Хоёр саг шахуу туршада үргэлжэлһэн тулалдаашье дүүрэжэ, һүниие сошооһон буудалдаан замхаба. Үүрэй сайхада тоолоходомнай арбан дайсан газар алдаланхай хэбтээ һэн, — гэжэ Гонгор баатар хөөрэбэ.

Олон тоото геройнуудай дунда Монголой Арадай Геройнууд гэһэн солотой Даржаагиин Хаянхярваа, Цэндиин Олзвой, Лодонгийн Дандар болон бусадай баатарлиг габьяа уулзалга дээрэ олон удаа дурдагдаа.

Манай аха дүү оронуудай хоорондохи харилсаанууд, япон булимтарагшадтай совет, монгол сэрэгүүдэй сугтаа тэмсэһэн тухай эрдэмтэ Д. Цэдэв гүнзэгыгөөр үндэлэн хөөрэбэ. Үшөө 1921 оной ноябриин 5-да Сүхэ-Баатар түрүүтэй монголой делегацитай уулзахадаа, В. И. Ленин «империалис гүрэнүүд танай орониие булимтаран эзэмдэдэ, хүршэ орондо эсэргүү дайн сэрэг үүдхэхээр оролдохо байха» гэжэ хэлэһэн байдаг. Энэнь эгээ арбан жэлэй үнгэрһэн хойно, 1931 ондо Японой Маньчжурые булимтаран абаһанай удаа гэли тодоор мэдэрэгдээ һэн. Иимэ ехэ аюулай тохёолдоод байхада, МНР-эй гүйлтаар 1936 оной мартын 12-то баталагдаһан протоколой ёһоор совет сэрэгүүд Монголдо ерэһэн байгаа гэжэ эрдэмтэ хөөрөөд, хоёр ороной сэрэгүүдэй нэгэл зориг эрмэлзэлтэйгээр урагшаа дабшаһые олон жэшээнүүдээр баримталан харуулаа. Советскэ Союзай хоёр дахин Геройнууд Г. П. Кравченко, С. И. Грицевец, Я. В. Смушкевич болон Советскэ Союзай 70 Геройнууд, олон тоото совет сэрэгшэдэй баатаршалга тухай генерал Д. Цэдэв хөөрэбэ.

Гэхэтэй хамта маршал Г. К. Жуковай асари ехэ бэлиг шадабаритай, холын харасатай стратег байһан тухай эрдэмтэ дурсан хөөрэжэ, эндэ сугларагшадай зарим ветеранууд алдарта совет командалагшатай танил байһанаа мэдүүлхэ юм.

Халхын Голой дайнда хабаадаһан Ц. Лувсаншарав ротын, удаань пулеметно эскадроной политрук байгаа. Ехэ байлдаанһаа урид сэрэгшэдэй дунда ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа, дайшалхы зорилгонууд табигдапан юм гэжэ ветеран хөөрэбэ. Нэн түрүүн совет арадай, Улаан Армиин туһаламжын удха шанар тухай хөөрэлдэдэг һэмди, үдэр бүри сэрэгшэдэй дундахи харилсаануудые нягта, бата бэхи болгохо гэжэ оролдодог байһанаа нүхэр Лувсаншарав дурсаба. «Минии һаин танил полит-хүдэлмэрилэгшэ Н. Данзаннямын хүндөөр шархатаад, голой хулһан соо хэбтэһыень улаан армеецүүд абарһан юм» гэжэ тобшохон баримта дурдаба. Иимэрхүү бэе бэедээ туһалалсалгын жэшээнүүд али олон байгаа ааб даа.

Монголой ажалшад Совет ороной, Улаан Армиин туһаламжые аша габьяаень үргэнөөр сэгнэдэг. Совет сэрэгшэдтэ зорюулагдаһан хүшөө-памятнигууд үсөөн бэшэ, музейнүүд соо энэ хани барисаан тухай тон үргэнөөр хөөрэгдэнэ. Бидэнэй айлшалһан үдэрнүүдтэ «Үнэн», «Улаан од», «Новости Монголии», «Залуучуудын үнэн» газетэнүүд совет-монгол дайшалхы нэгэдэл тухай һонирхолтой дурсалгануудые толилһон байна.

Улаан-Баатарта Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуковай нэрэмжэтэ проспект дээрэ алдарта военачальнигай дурасхаалай музей нээгдэнхэй. Музеин нээгдэһэн гэртэ Георгий Константинович 1939 оной октябрьһаа 1940 оной май һара болотор байрлаһан юм. Г. К. Жуков 1939 ондо МНР-эй Дашшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан. 1946 ондо Улаан-Баатар хотын Хүндэтэ эрхэтэн гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, харин 1969 ондо алдарта сэрэгшэ Монголой Арадай Республикын Герой гэжэ үндэр нэрэ зэргэтэй болоһон юм.

Музей соо олон тоото фото-зурагууд, өөрынь дурамбай, һэлмэ, пистолет, лагван, телефон гэхэ мэтэ бүгэдын үзэмжэдэ табигданхай байдаг. Тус музейн 1979 оной август һарада нээгдэхэдэ, нүхэр Ю. Цеденбал совет сэрэгшэдэй, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй, илангаяа Г. К. Жуковай габьяае үндэрөөр сэгнээ һэн.

Монголой ниислэл хотын захада, Зайсан толгой гэжэ үндэр хада дээрэ совет сэрэгшэдтэ зорюулагдаһан асари ехэ хүшөө-памятник бүгэдын анхарал татадаг. Эндэ хүн зон олоороо —хүндэтэ ветеранууд, ажалшад, сэрэгшэд, һурагшад, бүришье балшар наһатан, хилын саанаһаа ерэһэн айлшад — бултадаа совет сэрэгшэдэй гэрэлтэ дурасхаалые хүндэлэн дохижо ошодог.

Алтан амь тань
бидэндэ бий
Алдар гавьяа тань
амьдралд бий

гэһэн монгол хэлэн дээрэ һиилэгдэһэн мүрнүүд мүнөө үеын хүн зоной амгалан байдалаа сахихабди гэһэн шахаа тангариг шэнгээр соностоно.

...Ветерануудтай болоһон уулзалгын һүүлдэ Зайсан толгойн хүшөөдэ ерэхэдэмнай хон-жэнхэн, зунай үдын наран урин дулааханаар шаража, һэрюухэн һэбшээн торгон хүнжэл шэнги таримал ногоо эльбэнэ. Совет, монгол арадуудай хани барисаан тухай уран гоёор һиилэн гаргапан зурагууд хүн бүхэнэй сэдьхэл хүдэлгэдэг лэ байһан байха. Удаань бүяэг сэрэгшэд ерэжэ, табсангуудаар өөдөө яаралгүйхэн дабшанад. Тэдэнэй нэгэнтэй танилсабабди. Монголой залуушуулай сэрэгэйнгээ албан дүүргээд, гэр гэртээ бусахаһаа урид энэ үндэр хадын оройдохи хүшөө-памятнигта ерэжэ, сэдьхэл бодолоо гэрэлтүүлжэ ошодогынь һайшаалтай даа. Баян Хонгор аймагһаа ерэһэн Г. Галбадрах сэрэгэй албанһаа урид дунда һургуули дүүргэһэн, мүнөө түрэл нютагаа бусажа, хонишон болохо хүсэлэнтэй байһыень мэдэжэ ababaбди. Халхын Голой байлдаанай 45 жэлэй ойе нэрэтэй хүндэтэйгөөр угтахын түлөө тэмсэлдэ залуу нүхэрэймнай хүтэлбэрилдэг отделени түрүү һуури эзэлһэн байба, энэ ехэ амжалтаарнь бидэ Галбадрахые үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, аалихан доошоо буужа ябахадамнай, хоёр ехэ автобус сооһоо һургуулида ороодүй үхибүүд шаг шууяа татаһаар буужа байба.

Балшархан гурбан басагадай энеэбхилһээр бидэндэ гүйлдэжэ ерэһээр «Здравствуйте!» гэхэдэнь, бүришье хүхюутэй болошобо. Хөөрэлдэһөөр, танилсаһаар байтараа, «эндэ юун гэжэ бэшээтэй байнаб?» гээд тэдэнэй нэгэниинь шулуун ханада һиилэгдэһэн мүрнүүдые зааба.

Энд зөвлөлтийн
дайчдын дурсгалыг
тэнгэрт нартай хамта мөнхлөв
газарт галтай цуг дархлав—

гээд уншаад үгэхэдэмнай, балшар багахан үхибүүд эдэ үгэнүүдэй гүнзэгы удхые ойлгоһон мэтэ, томоотойхонууд болоод байгаа һэн.

Зайсан толгойн хүшөөгэй дэргэдэ байхадаа, һаяхан ветерануудтай болоһон уулзалга дээрэ генерал Д. Дамдинхүүгийн хэлэһэниие үшөө дахин һанаа сэдьхэлдээ оруулаа һэмди. Халхын Гол дээрэ дивизиин командир байһан Дамдинхүү иигэжэ хэлээ һэн:

— Мүнөө уласхоорондын байдалай шахардуу болоһон сагта, дайн сэрэг үүдхэхэ дуратайшуулда Халхын Голой үльгэр жэшээ һануулха хэрэгтэй. Хилын саадахи зарим шэнжэлэгшэд Халхын Голой удха шанарые дараха гэжэ оролдодог. Теэд совет, монгол сэрэгүүд, тэдэнэй хани барисаан социалис нэгэдэлэй хамтын хүсэ шадалые гэршэлэн харуулна ха юм. Бэлэн бэшэл һэн даа тэрэ үедэ, теэд дүршэл шадабаримнай хэзээдэшье үлүү болохогүй даа, — гэжэ нүхэр Дамдинхүү бодомжолно.

Энэ бата бэхи нэгэдэл тухай үгэнүүдые һүүлдэ, Монголой Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Дугэрсүрэнтэй уулзахадаа, үшөө дахин дуулаа һэмди.

Совет монгол сэрэгүүдэй Халхын Голдо япон эзэрхэгшэдые бута сохиһон ушар хоёр арадуудай хани барисаанай түүхын алдарта хуудаһан болоһон гэшэл.

Р. ГАРМАЕВ.

ТАСС — АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

ДЭЛХЭЙН АРАДУУД СЭДЬХЭЛЭЭ ХҮДЭЛНЭ, ДУРАА ГУТАНА

...а эб найрамдалай ...ла асуудалнуудта ...ой захиргаанай ...ын харюусалга...йдадаг байһые ...н гэршэлһэн США-...дент Р. Рейганэй ...рша ябуулгаһаа ... дэлхэйн арадууд ...үдэлнэ, дураа гу...А-гай президентын ...алай хэрэгые тоо...һые, СССР ту...р убайгүи, дайсан ...андадаг байһыень ...Союзда дураа гу...аана гэжэ ТАСС-...эл дотор тодор...элгдэнэ. Энээндэ ... мүртэй харюу ...абагүй. Имагтал ...гүрэнэй департа...дүүлгэ толилогдо...а. Совет-американ ...үүдһээ хулжахын ...-ай мэдүүлгэ хэг... гүрэнэй департа...дэглэһэн байна. ...у зэбсэгүүдые ху...аар Женевэдэхи ...үүдые буруу һур...оуулинай дайдада ...үүдые бүтээлгые ...да хабаатай асуу... зүбшэн хэлсэлд...ю татаһан, хими...зэбсэг хорихо ту...далые шиидхэлгэ...шээл түбэгүүдые ...н ядерна буу зэб...энүүд тушаа ко...ан абаха тухай ...дхалнуудые ба...рсаһан США-гай ... нимэ баталамжа .... Тиихэдээ США-...аан бэшэ, харин ...Союз хөөрэлдөө-нүүдые хэхые арсаһа гэжэ мэдүүлнэ. Энэмнай, үнэхөөрөөшье, хара юумые сагаан гэжэ харуулхые һэдэдэг США-гай гүрэнэй департаментын һэшхэл убайгүй ябуулгые элирхэйлэн харуулна ошуу. Президент Рейганэй айхабтар гутамшаг мууxай, убайгүй ябадалые нимэрхүү худал хуурмаг мэдүүлгэнүүдээр далдалхын аргагүйл.

США-гай президентын нимэ пэшхэл һэоээгүй мэдүүлгэ хэлэнһээнь уламжалан, дэлхэйн элдэб оронуудта дэлгэржэ байһан дураа гуталгын долгиной зохэрэлгые һуларуулхын тула гүрэнэй департаментын хүдэлмэрилэгшэд Рейганэй ябуулга тухай «мартажа», тэрэниие огто анхаралдаа абаһанай үлүү гэжэ журналистнуудые, нэн түрүүн американ хэблэлэй түлөөлэгшэдые уряална. НАТО-гай номнолой түбүүдтэ мүн лэ иимэ захиралта үгтэһэн байна. Хошон ёгто үгүүлэлдэ эгээл һайнаар хандахын тула тэрэниие дабтажа яашье болохогүй гэжэ Баруун Германиин Коль-Геншерэй хархис правительствын хэблэлэй секретарь Бениш гэгшэ энэ захиралтые дууряан мэдүүлбэ. США-гай президентын абари зан гүрэнүүдэй, нэн түрүүн ядерна буу зэбсэгтэй гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй өөһэдынгөө арадуудай хуби заяанай түлөө, бүхы хүн түрэлтэнэй хуби заяанай түлөө хайхарамжагүйгөөр хандаһан ябадал болоно гэжэ ушар ёһо ойлгохо хүнүүд тэмдэглэнэ. Энэмнай дэлхэй дээрэхи эгээл ехэ капиталис гүрэнэй засаг баригшын, гүрэнэй ажал ябуулагшын дай жүрөөдэһэн ябадал болоно. Элдэб оронуудай политическэ ба ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшадай мэдүүлгэнүүд, хэблэлэй органуудай, тэрэ тоодо американ хэблэлэй толилолгонууд энээниие баталаар элирхэйлэн гэршэлнэ.

Сагаан байшангай мүнөөнэй зээнэй нимэ харюусалгагүй ябадал США-гай дээдэ тушаалтадые хүлгүүлоэ. Эндэхи болон гадаадын журналистнуудай һалан һандангүй хандахадань, Рейганэй советнигүүд тэдэниие гүрэнэй департаментда эльгээнэ, харин тэрэнь залжээндээ Сагаан байшангай хэблэлэй албанда хандахыень зүбшэл үгэнэ гэжэ журналистнууд мэдээсэнэ. Дайн ба эб найрамдалай асуудалнууд зуй гаа наадан болгохо талаар хэрэглэгдэхэ ёһогүй гэжэ демократическа партиһаа США-гай вице-президентын тушаалда кандидат Дж. Фераро президентын харюусалгагүй үгэнүүдые дураа гутан буруушааба. «Советскэ Союзые бомбодохо тухай ама гараһанайнгаа түлөө президент Рейган олондо хандажа, хүлисэл гуйха ёһотой...» гэжэ негритян ажал ябуулагша Дж. Джексон тэрэниие эрид буруушааба. Радиогоор дамжуулагдаһан хөөрөө шагнаһан юрын американецууд ехэтэ һанаагаа зобоно. Американецууд СССР-эй посольстводо хонходоходоо, Рейганэй харата ябуулгые буруушааха зуураа, манай ороной президентын нимэ ябуулгын түлөө хүлисыт гэжэ мэдүүлнэ. Энэ харюусалтагүй ябуулга Рейган болон республиканска партиинхидай нэрэ хүндые улам бууруулба, гэжэ адаглагшад тэмдэглэнэ.

Захиргаан болон тэрэнэй хэблэлэй албанай хэды бүдүүлиг хэрзэгыгээр хашаашье һаань, американ хэблэлэй олохон органууд президентын харюусалгагүй ябадалые буруушаан шүүмжэлһээр. «Вашингтон пост» газетын бэшэһэнэй ёһоор, энэ ябуулга «мүнөөнэй захиргаанда ехэ хойшолонгуудтай байна, ушарынь юуб гэхэдэ, томо ехэ гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэ бэшэ, харин актер гү, али штадай губернаторай микрофоной урда нимэ һайзгай ябадал гаргаа һаань таараха байгаа». Томо ехэ гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэ болохо Рейган үндэр тушаал даажа байха үедөө яаха аргагүй олон алдуу эндүү гаргаа.

Президентын хэлэһэн үгэнүүд бидэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ ехэл хүндэ хүшэр бодол түрүүлбэ гэжэ захиргаанай дээдэ тушаалтад, республиканска партиин зарим стратегүүд мэдэрбэ гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ. Президент Баруун Европын оронуудта хүлгөө үүдхэбэ, энэнь США-да политическэ хохидол ушаруулха байна гэжэ тусхай тушаалтад һанаагаа зобонгёор мэдүүлнэ.

Рейганэй хэлэһэн харюусалгагүй үгэ бүхы дэлхэй дээрэ, тэрэ тоодо Баруун Европодо хүн зоной зүрхэ сэдьхэлыень хүдэлгэбэ, дурыень гутааба гэжэ «Балтимор сан» газетэ тэмдэглэнэ. Президентын хэлэһэн «шог ёгто» үгэ хадаа ядерна буу зэбсэгэй кнопко дарахые бэлдэжэ байһан хүнэй бодото һанал бодол гээшэ гэжэ дэлхэйн хүн зон сэгнэнэ.

США-гай президентын һүйдхэлтэ ябуулга дэлхэйн арадуудай дурыень гутааба гэжэ ГДР-эй «Нойес Дойчланд» газетэ бэшэнэ.

«Президентын бодолтой хүн байһанда» американ арадай һэжэглэдэг боложо эхилһэниинь гайхалтайшье бэшэ. «СССР-ые бомбодожо эхилхэ тухай» тэрэнэй хэлэһэн үгэ уласхоорондын харилсаануудта яашье таарахагүй яоадал болоно. Угандхадаа һунгалтын урда тээхи тэмсэлэй үедэ энэнь тон хангалтагүй байна гэжэ «Дейли телеграф» газетэ бэшэнэ.

Президентын «хэлэһэн үгэ» хадаа урда тээнь Рейганэй захиргаанай хуулитаар найруулһан ябуулгануудые элирхэйлэн гэршэлһэн үйлэ хэрэг болоно гэжэ Японой «Иомиури» газетэ бэшэнэ.

ПАЛЕСТИНЫН АСУУДАЛААР УЛАСХООРОНДЫН УУЛЗАЛГА

ЖЕНЕВЭ. Палестинын асуудалаар правительствада орододоггүй эмхинүүдэй уласхоорондын уулзалга августын 20-до Женевэдэхи Нацинуудай ордон соо нээгдэбэ. Правительствада орододоггүй 85 шахуу эмхиин, Палестиные сүлөөлхэ эмхиин түлөөлэгшэд, уласхоорондын байдалай асуудалаар элитэ мэдээжэ юристнүүд, мүн РСФСР-эй юстициин министр түрүүтэй Африка болон Азиин оронуудтай һаналаа нэгэдэлгын совет комитедэй делегаци тэрээндэ хабаадана.

Тусхайлбал, уласхоорондын эрхын асуудалаар Палестинын араб арадай таһаршагүй эрхэнүүдые хангаха зорилгонуудые, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые үнэн зүбөөр, бүгэдэ ниитээрээ гүримшуулгын харгы замуудые, мүн бусад асуудалнуудые уулзалгада хабаадагшад зүбшэн хэлсэхэ байна.

Израилиин эзэрхэг түримхэй политикые, тэрэнэй бэелүүлжэ байһан геноцидые, Палестинын араб арадуудые хайра гамгүйгөөр хашажа харшалжа, дарлан мүлжэжэ байһыень дэлхэйн олониитэ дураа гутан буруушаана. Национальна эрхэнүүдэйнгээ, бэеэ даагһан байдалтай өөһэдын гүрэниие байгуулхын түлөө палестин арадай үнэн тэмсэлые тэдэнэр дэмжэнэ.

Энээнтэй дашарамдуулан, Палестинын асуудалаар 1983 оной сентябрь һарада Женевэдэ үнгэргэгдэһэн уласхоорондын конференциин шиидхэбэринүүд шухала удха шанартай байна гэжэ уулзалгада хабаадагшад тэмдэглэнэ. Палестин арадта өөһэдын гүрэниие байгуулха арга олгохын тула ашаг үрэ ехэтэй харгы замуудые бэдэржэ олохо талаар бүхы хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха шухала гэжэ тэрээн дотор тэмдэглэгдээ һэн. Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые гүримшуулан шиидхэхэ талаар һүүлэй үедэ оруулагдаһан совет дурадхалнууд эндэ ехэ һонирхолтойгоор угтагдаа. Эдэ дурадхалнууд шухала удха шанартай, саг соогоо абтаһан байна гэжэ уулзалгада хабаадагшад тэмдэглэнэ.

«Дайсад гарахагүй!», «Нэгэн арад диилдэхэгүй» гэһэн лозунгнууд доро Никарагуагай эхэнэрнүүдэй Ассоциациин эдэбхитэдэй манифестаци Манагуада боложо дүүрэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: манифестацида хабаадагша Анжела Перес. Тэрэнэй хүбүүн сомосын бандануудтай тэмсэлдэ баатарай үхэлөөр унаһан юм.

ТАСС-ай фотохроника.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Сэрэгэй газетэ — буряад хэлэн дээрэ

Эхэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, Советскэ Союзай бүхы арадууд, бага, ехэ үндэһэ яһатан бүгэдөөрөө буу зэбсэг барижа, фашис булимтарагшадтай тэмсэлдэ бодоһон байна. Сэрэгшэдэй дунда партийно-политическэ хүдэлмэриие үргэн далайсатайгаар ябуулдаг саг байгаа.

Тэрэ үедэ армида татагдаһан элдэб үндэһэ яһатанай дунда уласхоорондын байдал тухай, фронтнууд дээрэ боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тушаа, оронойгоо хүдэлмэришэн болон таряашадай габьяата ажал тухай агитационно-ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулхадаа, үндэһэн хэлэн дээрэнь хөөрэжэ, ойлгуулжа үгэхэ гээшэ ехэ удха шанартай байһан юм.

Партиин Центральна Комитедэй заабариин ёһоор, Арми болон Сэрэгэй Флодой Главна Политическэ Управлениород бэшэ сэрэгшэдэй дунда ойлгуулламжын онсо хүдэлмэри ябуулдаг һэн. Дайнай үедэ үнгэрэгдэһэн сэрэгшэдэй дунда хүдэлдэг фронтнуудай агитаторнуудай хөөрэлдөөн дээрэ М. И. Калинин иигэжэ хэлэһэн байна:

— Таанад ямар нэгэн зүйлые сэрэгшэдтэ хэлэжэ, тэдэнэй дура зориг хүдэлгэхэ гэбэл, үндэһэн хэлэн дээрэнь хэлэхэ зэргэтэйт... Үндэһэн хэлэн гээшэ танай һанал бодолые хэлэнэй бүхы нугалбаритайгаар хүнэй зүрхэндэ хүрэтэр дамжуулхал байха.

Партиин ЦК-гай заабариин ёһоор, союзна болон автономито республикануудһаа дайлалдажа байһан фронтнуудта түлөөлэгшэд, артистнар, уран зохёолшод болон бусадшье хүнүүд концертнүүдые табихаа, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэеэ эльгээгдэдэг байһан юм.

Зарим фронтнуудтаород бэшэ сэрэгшэдэй үндэһэн хэлэн дээрэ сэрэгэй газетэнүүд гарадаг болоо һэн. Империалис Японтой болоһон дайнай үедэ 1945 оной намар Забайкальска фронтын «Суворовский натиск» гэжэ сэрэгэй газетэород хэлэнһээ гадна казах, татар болон буряад хэлэн дээрэ гаража эхилһэн намтартай. Тиигэжэ Забайкальска фронтын буряад сэрэгшэд «Суворовско түрилгэ» гэжэ газетэтэй болоо һэн. Энэ газетэ дүрбэн хуудаһатай, долоон хоногто нэгэ удаа барлагдадаг бэлэй. Би тинхэдэ энэ газетын редакторай орлогшоор томилогдоһон байгааб. Дурсагдагша газетэ 1948 оной июль һара хүрэтэр гараһан байха юм.

Газетын редакцида уран зохёолшо Арсалан Жамбалон удаан хүдэлөө. Түрүүшын үедэ офицернүүд ба младша командирнууд Т. Балтуев, Л. Ринчино, ойрохон зуура уран зохёолшо Жамсо Тумунов, удаань Р. Гармаев, Н. Ербанов, Л. Бадмаев, Б. Дондоков, Л. Цыренжапов болон бусад сэрэгшэд хүдэлөө һэн.

«Суворовский натиск» газетэ анхан Украинын 2-дохи фронтын, Забайкальска фронтын, дайнай һүүлдэ Алас-Дурна зүгэй хизаарай сэрэгэй Главна командованиин газетэ болоод байһан юм.

М. ДУГАРОВ,
отставкын майор.

ЗАЛУУШУУЛ БОЛОН СТУДЕНТНҮҮДЭЙ БҮХЭДЭЛХЭЙН ФЕСТИВАЛИИЕ УГТУУЛАН

ХАНИ БАРИСААНАЙ ТҮҮХЭ БЭШЭГ БАЙГУУЛХА

Арадай урданай ёһо заншалаар эгээл һайн һайханиие хүсэжэ, ородой национальна хубсаһатай басагад хилээмэдабһа айлшадтаа барюулна. «Вестник фестиваля» гэжэ журналай түрүүшын номерой гадар дээрэ зурагдаһан зурагай темэнь иимэ юм. Москвада залуушуулай бүхэдэлхэйн XII хуралдаанда бэлдэхэ совет комитедэй үүсхэлээр тэрэ барлагдан гараба.

Шэнэ хэблэлэй харюусалгата редактор В. Фартушев иигэжэ хөөрэнэ:

— Манай орон дотор иимэ журнал түрүүшынхеэ хэблэгдэжэ байнхай. Теэд бүхы түбинүүдэй хүбүүд, басагадта зорюулагдаһан байһаараа тэрэ юрэ бусын юм. Юуб гэбэл, ерэхэ жэлдэ Москвада ээлжээтэ фестивалиие үнгэргэхэ тухай бодолые 100 гаран гүрэнүүдэй залуушуул халуунаар дэмжээ бэлэй. СССР-тэ ба бусад оронуудта фестивальда ямар бэлэдхэл хэгдэнэб гэжэ залуушуулай һайндэрэй ерээдүйн хабаадагшадта мэдээсэхэ, фестивалиин хүдэлөөнэй түүхэтэй ба ёһо заншалнуудтай танилсуулха, хилын саадахи сасуутанайнь ажабайдал, туйлалтанууд, ажал хэрэгүүд тухай хөөрэхэ гээшэ журналай гол зорилго болоно. Зургаан хэлэн дээрэ —ород, англи, француз, немец, испан ба араб хэлэнүүд дээрэ һарадаа нэгэ дахин тэрэ гарадаг байха.

Түрүүшын номерто уншагшые һонирхуулһан олохон асуудалнуудта тодорхой ба дүүрэн харюу үгтэһэн байна. Жэшээлбэл, манай ороной хүбүүд, басагадай фестивальда яажа бэлдэжэ байһан тухай совет бэлэдхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Б. Мишин, СССР-эй КМО-гой түрүүлэгшэ, эб найрамдалай совет жасын правлениин түрүүлэгшэ А. Карпов журналай хуудаһануудта хөөрэнэ. ВФДМ-эй генеральна секретарь В. Червени, Июлиин 19-нэй нэрэмжэтэ Сандинис залуушуулай холбооной национальна гүйсэдкомой координаторай орлогшо байһан, харин мүнөө Никарагуагай Национальна һэргээн хүгжэлтын правительствада гэгээрэлэй министр Ф. Карденаль, уласхоорондын болон национальна залуушуулай бусад эмхинүүд ба нэгэдэлнүүдэй түлөөлэгшэдэй статьянууд үгтэнхэй.

Урдахи фестивальнууд, тэдэнэй хабаадагшад тухай хөөрэһэн корреспонденцинүүдые, суглуулбаринууд болон хөөрөөнүүдые журнал топилно. Бүхэдэлхэйн XII фестивалиин үнгэргэгдэхэ Москва тухай һонирхолтой очерк үгтэнхэй.

Залуушуулай олон зоной хабаадалгатай уласхоорондын хэмжээ ябуулгын түүхэ бэшэг байгуулха, залуушуулай үгэеэ ойлголсолгодо туһа нэмэри хэхэ, эб найрамдалай, демократиин ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ залуушуулые жагсааха гээшэ гол зорилгомнай гэжэ «Вестник фестиваля» журналай коллектив тоолоно.

В. КУЛИКОВ.
(ТАСС).

ҺУР ХАРБАЛГА

ЗАЛУУШУУЛ—САГААЛСА ДЭЭРЭ

Залуушуулай дунда һур харбалгаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн дүрбэн үдэрэй туршада «Спартак» бүлгэмэй стадионой сагаалса дээрэ үнгэргэгдэбэ. Спортын гурбан бүлгэмэй 30 гаран мэргэшүүл мүрысөөндэ хабаадажа, хаба шадалаа туршахаһаа гадна, мэргэжэл шадабаряа улам дээшэлүүлһэн байна.

Улаан-Үдын 3-дахи дунда һургуули дүүргээд, Зүүн Сибириин технологическа институдта орохо шалгалта барижа байһан Владислав Дарханов («Труд») түрүүшын үдэр 90 болон 70 метрһээ харбахадаа, тус тустань хоёрдохи һууринуудые эзэлжэ, 556 очкотойгоор урагшаа гараба. «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Герман Хагдыров 70 метрһээ харбахадаа 297 очко тудажа, түрүү һуури эзэлбэшье, дүн хамта хоёрдохи һууридa гараха баатай болоо. Залуушуулай дундаһаа СССР-эй суглуулагдамал командада кандидадаар оруулагдаһан Захааминай районой Үлэгшэнэй дунда һургуули дүүргэһэн спортын мастер Зоригто Гончиков («Спартак») гурбадахи һуури эзэлбэ.

Түрүүшын үдэр «Спартак» бүлгэмэй суглуулагдамал командын гэшүүд П. Баханов, А. Андренов, А. Черняк гэгшэд яһала һайнаар харбажа, эрхим зургаанай тоодо ороһон байгаа.

Хоёрдохи үдэр В. Дарханов эдэбхиеэ алдангүй харбажа, М-1 упражненеэр 1226 очко абаад, эрхимлэһэн байна. Г. Хагдыров тэрээнһээ 28 очкогоор гартаба. Энэ үдэр Павел Баханов онобшотой мэргэнээр харбажа, урагшаа нэгэ алхам хээ һэн.

М-2 упражненеэр спортын мастер Владислав Дарханов 2456 очко тудажа, залуушуулай дундаһаа республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ түрүүшынхеэ хүртэбэ. Тэрэ 90, 50 метрһээ харбахадаа, илаһан. 70 болон 30 метртэ мүнгэн медальнуудаар шагнагдаһан байха юм. Энэнь залуу харбагшын бэлигтэй бэрхэ, урдаа табиһан зорилгодоо заабол хүрэхэ гэһэн ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһыень элирхэйлэн гэршэлнэ гэхэдэ алдуу болохогүй.

Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Герман Хагдыров тэрээнһээ 63 очкогоор гартажа, хоёрдохи һуури эзэлээ. Тэрэ 70 метрһээ харбахадаа 606 очко тудажа, алтан медаляар шагнагдаба. 50 метртэ хоёрдохи һуури эзэлһэн байна. Тус институдай студент Павел Баханов 2375 очкотойгоор гурбадахи һууридa гараба. П. Баханов эгээл дүтын зайда 668 очко тудажа, эрхимлэһэн байха юм. Тэрэ 90 метртэ — хоёрдохи, 70 метртэ гурбадахи шангуудта хүртөө.

Түрүүшын үдэрһөө хойшо басагадай дунда һонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. «Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ спортын мастер Лариса Савченко һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулжа, М-1 упражненеэр 1205 очко абаа һэн. Буряадай багшанарай институдай студентка Гэрэлма Цыремпилова («Спартак») тэрээнһээ 39 очкогоор гээгдэһэн байгаа. «Динамо» бүлгэмэй харбагшад О. Бартанова, И. Бутуева гэгшэд удаадахи һууринуудта гараба. «Спартагай» түлөөлэгшэд Е. Белых, Т. Игумнова гэгшэд яһала һайнаар харбажа, мэргэжэлтэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байха юм.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Л. Савченко 2387 очко тудажа, басагадай дундаһаа Буряадай АССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ мүн лэ түрүүшынхеэ хүртэбэ. Тиигэжэ тэрэ чемпионой лентээр, ресспорткомитедэй 1 шатын дипломоор, үнэтэ бэлэгээр шагнагдаһан байгаа. Тэрэниие тренер Е. И. Попов һурган һоридог.

Г. Цыремпилова Ларисаһаа 37 очкогоор гартажа, мүнгэн медаляар шагнагдаба. Ольга Бартанова гурбадахи һуури эзэлээ. И. Бутуева Т. Игумнова, Е. Белых гэгшэд эрхим зургаанай тоодо ороһон байна.

Эгээл холын зайһаа харбахадаа, Г. Цыремпилова 561 очко тудажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Тэрэ 50 метртэ мүн лэ шалгарба. Л. Савченко 60 болон 30 метрһээ харбахадаа, тус тустань 608, 649 очко абажа, түрүү һууридa гараба. Тэрэ 70 метртэ гурбадахи, 50 метртэ хоёрдохи һуури эзэлээ.

«Спартак» бүлгэмэй суглуулагдамал команда (ахалагша тренерынь Б. И. Игумнов) илалта туйлажа, республикын чемпионууд болобо. «Динамо» бүлгэмэй мэргэшүүл (ахалагша тренерынь Ц. Б. Будаев) хоёрдохи һууридa гараһан байна.

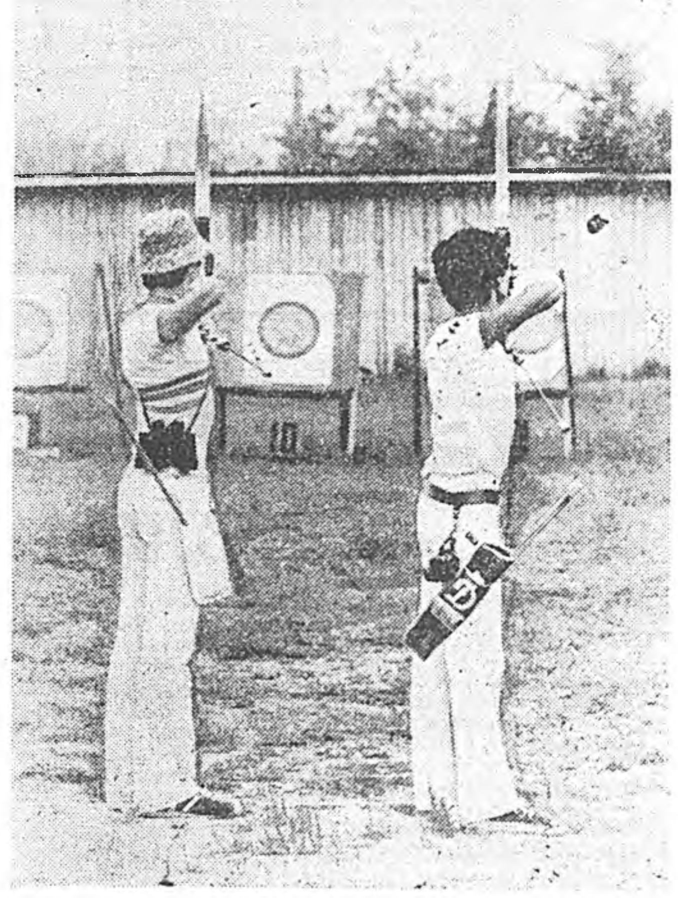
Сэхыень хэлэхэдэ, тус командын хэдэн бэлигтэй бэрхэ залуу харбагшад, тусхайлбал, спортын мастернууд Е. Леонова, В. Бубеева, Л. Эрхитуева, С. Будаева, Ж. Дамбиев, мастерта кандидат А. Базулин «Эдир динамовец» гэһэн спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха зорилготойгоор Шэнэ-Каховкодо һорилго бэлэдхэл хэжэ байһан дээрэһээ мүрысөөндэ хабаадажа шадаагүй. Эдэнэй хабаадаа һаань, мүрысөөн бүри шанга тэмсэлдэ үнгэрхэ байгаа гэжэ һанагдана.

— Энэ жэлдэ залуушуулай дундаһаа илажа, республикын чемпионууд болоһон Л. Савченко, В. Дарханов болон бусад яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Хангалтагүй юумэниинь гэхэдэ, спортын олохон бүлгэмүүдтэ, спортын 3-дахи һургуулида эдир харбагшадые һурган хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриин һулаар табигданхай байһые мүрысөөн харуулба, — гэжэ мүрысөөнэй судья, спортын мастер Цынгунжаб Будаев хөөрэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: зэбын дуун зэдэлнэ; мүрысөөндэ хабаадагшад (зүүн гарһаа) Н. Гомбоева, И. Бутуева.

В. ПЛУТТЫН фото.

«БАГРАТИОН» ГЭҺЭН ШАНГА ДОБТОЛГО

Энэ хадаа дэлхэйн хоёрдохи дайнай тон ехэ добтолгонуудай нэгэн юм. Белоруссида болоһон энэ ехэ добтолгын үедэ 57600 фашис солдат болон офицернүүд плендэ абтаад, 1944 оной июлиин наратай нэгэ үдэр Москвагай үйлсэнүүдээр гаргагдаһан байгаа.

Энэ ушар тухай «Правдада» бэшэхэдээ, Леонид Леонов иигэжэ тэмдэглэһэн юм: «Зуу мянга гаран фашистнарай хүлөө шэрэн һалирхыень москвагайхид жэрхэнгеэр аниргүй хаража байгаа һэн». Мүн лэ газетын тэрэ хуудаһанда Борис Полевой иигэжэ бэшээ һэн: «...Пленнэнүүдэй һүүлшын зэргэнүүдэй хойноһоо гудамжа угаадаг, уһалдаг машинанууд ябажа, Москвагай асфальтые тэрэ дарыдань угаан арилгажа, һаяхан гараһан немецүүдэй мүр сарааеньшье үгы болгожо байһан шэнгеэр харагдаа бэлэй».

Энээнһээ гурбан долоон хоног урда тээхэнэл Совет Информбюро иигэжэ мэдээсээ һэн: «Витебск хотоһоо баруун хойгуур ба зүүн урдуур манай сэрэгшэд добтолгодо ороо. Элдэб калибрай олон зуун совет буунууд ба миномедууд дайсадые аадар борооной ороһондол адляар буудажа эхилбэ. Добтолгын урдахи артиллериин ба авиационно бэлэдхэл хэдэн час үргэлжэлһэн юм. Немецүүдэй элдэб олон бэхилэлтэнүүд һандаргагдаба. Тиигээд соробхилон үнгэрһэн гал дүлэнэй һүүлээр совет пехото атакада оробо. Дайсанай бүтэн үлэһэн буудалгын точконуудые һүнөөжэ, манай сэрэгшэд добтолго хэһэн хоёр шэглэлдээ дайсанай ехээр бэхилэгдэһэн хамгаалалтые һэтэ сохиһон байна. Дайсад айхабтар ехэ гээлтэ хоролтодо оробо. Немецүүдэй траншейнүүд ба байлдаанай талмайнууд буу зэбсэг ба техникээр бута сохюулжа үхэһэн гитлеровецүүдэй һэзэр дүүрэшоод байгаа һэн. Манай сэрэгшэд сэрэгэй олзо ба пленнэнүүдые буляан абаба».

«Багратион» гэжэ нэрлэгдэһэн Белоруссидахи ехэ добтолго иигэжэ 1944 оной июниин 23-да эхилһэн юм.

Германи дайнда булигдаа гэжэ тэрэ үедэ бүгэдэ ойлгоод байгаа гэжэ маршал Г. К. Жуков өөрынгөө дурдалганuудта бэшэнэ. Тус асуудал бүри 1943 ондо ба 1944 оной эхиндэ совет-герман фронт дээрэ шиидхэгдэһэн байгаа бшуу. Харин Белоруссидахи добтолгын үедэ энэ дайн хэр түргөөр дүүрэхэб, сэрэгэй-политическэ ямар үрэ дүн туйлагдахаб гэһэн асуудал табигдаад байгаа ха юм. Энэ талаар Белоруссиие сүлөөлхэ ябадал ехэ удха шанартай болоһон байна. Гитлеровецүүд Минскые Берлиндэ орохо хаалга үүдэн гэжэ тоолодог байгаа.

Совет-герман фронт дээрэхи сэрэгэй-политическэ ба стратегическэ байдалые сэгнэхэ зуураа Верховно Главнокомандованиин Ставка Совет Армиин гол үйлэ ябуулгыень урда зүгһөө түб нютагуудта шэлжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри 1944 оной апрельдэ абаа һэн. Дайсанда хэгдэхэ гол сохилтые Белоруссида хэхэ гэжэ хараалагдаба. Юундэб гэхэдэ, совет-герман фронтын гол дундахи эгээл хүсэтэ бүлэг энээгээр бута сохигдохо, фашис Германи ба тэрэнэй ниислэл тээшэ сэхэ абаашаха зам нээгдэхэ, мүн Прибалтика ба Баруун Украинада байһан «Север», «Северная Украина» гэгдэһэн дайсанай бүлэг арминуудые бута сохихо таатай зохид байдал бии болохо байгаа бшуу.

Энэ добтолгодо хабаадалсаха ёһотой фронтнуудай штабууд дайсаниие бута сохихо түсэб тон нюусаар зохёожо эхилбэ. Эндэ бэлэдхэгдэжэ байгаа сохилтые дайсанай огто хүлеэгээгүй газарта хэхын тулада тэрэниие буруу ойлгомжотой болгохо хэдэн ехэ хэмжээ ябуулга бэелүүлэгдэбэ. Жэшээнь, 3-дахи Украинска фронт совет-герман фронтын урда таладань добтолго бэлэдхэжэ байһан хэбэртэйгээр тэндэ ехэ хүсэ гулидхажа байһан хэбэр үзүүлхэ ёһотой байгаа. Холын зайда ниидэдэг авиаци шухала удха шанартай газарнуудые Украинада байһан аэродромуудһаа ниидэн ехээр бомбодохо ёһотой байгаа. Харин совет-герман фронтын түбэй участогтань «хамгаалалгын» галзуу ехэ хүдэлмэри сүүдхын гэрэлтэй байгаа бухы сагта хэгдэжэ байба. Эдэ бүгэдын ашаар дайсанай тагнуул мэхэлэгдэшэһэн байха юм. «Центр» гэгдэһэн хэдэн армиин бүлэгтэ эсэргүүгээр гол бэшэ сохилто хэгдэхэ ёһотой гэжэ дайсан тоолоһон юм. Тэрэ газар тээшэ совет сэрэгшэдэй олоороо абаашагдажа байһые обёорбошье, дайсанай тагнуул энэ хадаа бидэниие мэхэлхын тулада хэгдэжэ байна гэжэ тоолоһон байгаа.

ВГК-гай Ставкын түсэб ямар байгааб гэхэдэ, фронтын зургаан участок дээрэ дайсанай хамгаалалтын нэгэн доро һэтэлээд, Витебск ба Бобруйск, мүн Орш болон Могилев шадархи бүлэг ехэ сэрэгүүдыень хүреэлжэ бута сохёод, һүүлээрнь добтолон дабшаһаар, Минск тээшэхи шэглэлдэ ниилээд, «Центр» гэдэг арминуудай бүлэглэлэй гол хүсые хүреэлээд үгы хэхэ гэһэн юм. Тиигээд саашань сохилтоёо улам шангадхан, фронтоо үргэдхэн, Советскэ Союзай баруун хилэдэ гараха гэһэн байгаа.

Белоруссидахи добтолгые бэелүүлхэ хэрэг 1-дэхи Прибалтийска, 1-дэхи, 2-дохи ба 3-дахи Белоруссиин фронтнуудта, холын зайда ниидэдэг ба ПВО-гой авиацида, Днепрын сэрэгэй флотилида болон партизануудай 143 мянган сэрэгшэдтэ даалгагдаһан юм. Советскэ Союзай Маршал А. М. Василевский болон Советскэ Союзай Маршал Г. К. Жуков гэгшэд фронтнуудай хоорондохи холбоо бэелүүлһэн байна.

Белоруссидахи добтолго хоёр ехэ шата боложо хубаагдана. 1944 оной июниин 23-һаа июлиин 4 болотор үнгэргэгдэһэн түрүүшын шатадань 1-дэхи Прибалтийска ба 3-дахи Белоруссиин фронтын бэелүүлһэн Витебско-Оршанска добтолго хэгдэжэ, энэнэй үедэ, 5 үдэрэй туршада дайсанай 5 дивизи бүһэлэгдөөд, бута сохигдобо. Гадна 1-дэхи Белоруссиин фронтын баруун һалаань Бобруйск шадар добтолго хэжэ, 6 үдэрэй туршада дайсанай 6 дивизиие хүреэлжэ, бута сохибо. Мүн 2-дохи Белоруссиин фронт Могилев шадар добтолго хэжэ, дайсанай нилээд ехэ хүсыень бариижа, Минск тээшэ сэрэгээ абаашаха гэхэдэнь, немец-фашис командованида ехэ һаад ушаруулба. Тэрэшэлэн 1-дэхи Прибалтийска фронт Полоцк шадар добтолго хэжэ, Двинск (Лаугавпилс) тээшэ Баруун Двина мүрэнэй хоёр эрьеэр добтолго хэхэ арга боломжо олгоһон байна.

Эдэ гурбан добтолго хэһэнэйнгээ һүүлээр Белоруссиин гурбан фронтын сэрэгшэд Минск тээшэ ехэ сохилто хэжэ, дайсанай 100 мянган хүнтэй бүлэглэлые хүреэлһэн, мүн июлиин 3-да Минск хото сүлөөлһэн юм.

Белоруссидахи добтолгын хоёрдохи шатань июлиин 5-һаа августын 29 болотор үнгэргэгдөө һэн. Энээнэй эсэтэ Шяуляй, Вильнюс, Каунас, Белосток ба Люблин-Брест гэһэн 5 добтолго амжалтатайгаар бэелүүлэгдэһэн юм. Совет сэрэгшэд Белоруссиие сүлөөлжэ дүүргэһэн, Литва болон Латвиин зарим хубиинь сүлөөлһэн, мүн тиигээд Нарев ба Вислэ мүрэнүүдые гаталжа, Польшын газарта гараад, Зүүн Пруссиин хилэдэ туласа ошобо. Тиигэжэ 550—600 километр газарта урагшаа дабшаһан, мүн добтололгын газарые 1000 гаран километрээр үргэдхэһэн байна.

Дайсан айхабтар ехэ гээлтэдэ оробо. Тэрэнэй 17 дивизи ба 3 бригадань гүйсэд усадхагдаһан харин 50 дивизинь хахад сэрэгшэдээ алдаһан байна. Белоруссидахи добтолгын ашаар Балкан хахад аралда, Прибалтикада, мүн Зүүн Прусси ба Польшодо немец-фашис сэрэгшэдые бута сохихо зорилгоор шэнэ хүсэтэ сохилтонуудые хэхэ таатай зохид байдал бии болоһон бэлэй.

1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай герой Петр Иванович Багратионой нэрээр нэрлэгдэһэн добтолгын үедэ совет сэрэгшэд агуу элинсэгүүдэйнгээ нэрэдэ хүрэмэ баатаршалга харуулһан юм. Гансал 1944 оной июль-август һарануудта 400 гаран сэрэгшэ болон офицернүүд орден, медальнуудаар шагнагдаһан, харин эгээл ехээр шалгарагшадта Советскэ Союзай Герой гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоһон юм.

Рядовой Ю. В. Смирновой баатаршалга мартагдашагүй. Хүндөөр шархатаад, тэрэ плендэ ороһон байгаа. Фашистнууд тэрээнһээ хэрэгтэй мэдээгээ абахын тулада зэрлиг шэрүүнээр сохиһон, айлгаһан юм. Теэд яажашье ядаа. Тиихэдээ гитлеровецүүд энэ хүбүүе хэрээһэлүүлһэн модондо хүлижэ, альга руунь, табгайдань ба духа руунь жэбэрһэн томо хадааһануудые шааһан юм. Тэрэ совет солдат-комсомолец нэгэшье үгэ хэлэнгүй, наһа бараһан бэлэй.

Мүн бусад оронуудай газар дайда сүлөөлхэ үедөө совет сэрэгшэд баатаршалга харуулаа. 1944 оной июлиин 26-да ефрейтор Г. П. Кунавин Польшын Герасимович гэжэ тосхон шадар дайсанай додой амбразурые бэеэрээ бүглэжэ, өөрынгөө ротын зорилгоё дүүргэхэ арга боломжо олгоһон юм. Тиигэжэ Александр Матросовой баатаршалга эндэ дабтагдаа һэн. Тус тосхондо һуугшадай хүсэлөөр багшанар үдэр бүри түрүүшын хэшээлдэ энэ баатаршалга тухай хөөрэдэг, славянууд болохо поляк баород арадуудай аха дүүгэй хани барисаан тухай һануулдаг юм.

Белоруссидахи добтолго-дэлхэйн хоёрдохи дайнай ехэ добтолгонуудай нэгэн мүн. Немец-фашис командовани манай сэрэгшэдэй добтолго тогтоохо гэжэ эндэ 46 дивизи болон 4 бригада асараа һэн. Энээнһээ уламжалан, бусад газарнуудта байһан фашис Германиин сэрэг һуларһан, мүн Францида американ-англи сэрэгшэдэй добтолгодо туһа болоһон байна. Тиин Белоруссидахи добтолго ехэ удха шанартай байһан ба совет сэрэгэй һургаалые саашадань хүгжөөлгэдэ ехэ оруулалта болоһон юм.

В. МАЦУЛЕНКО,
генерал-майор, түүхын эрдэмэй доктор.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Фермэ бүхэндэ — элбэг тэжээл» — материалнуудай суглуулбари. «Коммунистнуудай гол шухала суглаан» — түрүү бэшэг. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөн-материалнуудай суглуулбари. Шэнэ һонинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дневник. Нэгэ процент ехэ, хахад процентээр хямда. «Экономическа тоололгын аша үрэ» — Н. Норбоевой статья. «Сагаан бүрүүн тухай онтохон» — Л. Кальмкнагай статья. «Үгэеэ хэрэгээрээ батадхахада һайхан» — Л. Цыбиковагай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Эрхим гэжэ тоологдобо» — Л. Дарьенкын статья. Уншагшадай һанамжанууд. «Нютагайнгаа хүнтэй уулзалга» — А. Кантаковай статья. Уласхоорондын мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Спортын шэнэ һонинууд» — материалнуудай суглуулбари. «Старт болон финишүүд» — Б-М. Жигжитовэй статья. Футбол. «Дахинаа шүүбэ» — Г. Ивановой статья. «Правда Бурятии» газетын мэдээсэлэй таһаг.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Мультфильм. 10.15 — «Эдиршүүлэй уран бэлиг». 10.40—«Аяншалагшадай клуб». 11.40 — «Жак Оффенбах» — 3 серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 12.35— Шэнэ һонин (12.40 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильм. 15.55 — Воркута хотын камерна оркестр наадаха. 16.25 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 16.55— «Хүхюун нотонууд». 17.10 — «Павел вмешивается» — ухибүүдтэ фильм. 18.40 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.50 — Оронгын сомоной Соведэй депутадууд болон ажаһуугшадай үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалга тухай. 19.20 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 20.00— «Хани барисаан» гэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ. 21.05 — «Жак Оффенбах» — 3 серитэй уран һайханай фильм (2-дохи сери). 22.00 — «Время». 22.30 — «Мүрысөөнэй дневник». 22.45 — П. Загребельнын зохёол бүтээлнүүд. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — «Хани барисаан» гэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Баримтата фильмүүд. 9.50 — «Голубые молнии» — уран һайханай фильм. 11.05 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 11.55 — Гитарист Д. Мамонтов наадаха. 12.15 — «Хани барисаан» гэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ. 14.15 — Немец хэлэн. 14.45 — һурагшадай бригадануудай 30 жэлэй ойдо. 15.15 — «Оскар, Кина и Лазер» — ухибүүдтэ фильм (Испани). 16.40 — «Эб найрамдал ба залуушуул». 17.15 — Шэнэ һонин. 18.40—И. Гайдн. Хүгжэм. 19.00—«Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 19.30—Мультфильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Сонсхолнууд. 19.55—«Хүүгэдэй саад сэнгэнэ». 20.20 — Киноочерк. 20.40—«Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд».

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15— Баримтата фильм. 21.30 — «Эжын һургуули». 22.00—«Время». 22.30 — «Илга-Иволга»— уран һайханай фильм.

САГААН УЛАРИЛ

Республика доторнай бүрхэгшэг байха, зарим нютагуудаар багахан бороо орохо. Баруун-хойноһоо секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэрынь 16—21 градус, түбэй районуудта 13 градус хүрэтэр дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Улаан-Үдэдэ багахан бороо орохо. Үдэрынь 19—21 градус дулаан болохо.

Августын 23—24-дэ бүрхэжэ сэлмэжэ байха, багахан бороо орохо. Баруун-хойноһоо секундын 6—11 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һүниндөө 5—10, үдэрынь 19—24, зарим нютагуудта 14 градус дулаан болохо.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-05, зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Госу[дар]ственного комитета Бурятской АССР [по] делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, Н-02521. Заказ № 192. Индекс 04[...]